

Šiame numery

Gardžiukimės vasaros kultūriniais vaisiais.

Septyni šimtmečiai Tomui ir tomizmui.

Antanas Maceina apie tikėjimą ir laisvę.

Danguolės Sadūnaitės poetinė arabeska.

Su Antanu Miškiniu ir Antanu Bružu Sovietijos kalėjimuose.

Lenkų teatralai užkariauja Florenciją.

DR. GR. VALANČIUS

Esu didelis šv. Tomo Akviničio gerbėjas ir garbintojas. Tai ne vienas iš žymiausių, o pats žymiausias krikščioniškasis filosofas ir teologas. Patsai Leonas XII prieš 95 metus jį i tą viršūnę iškėlė ir "ex cathedra" pasodino. Šiame krikščioniškasis pasaulis švenčia 700 metų sukaktį nuo jo mirties (1225-1274).

Nesigilinsiu į jubiliejininko gilumas, nesijaučiu kompetentingas, o tik paprasta ir kasdieniškai populiaria kalba, keliais laikraštiniais straipsneliais noriu išskirti vieną kitą klausimėlį, atsišliejus į šį didįjį domininkoną, genijų ir šventąjį.

Iš Italijos Neapolio srities kilęs ir patricijinėje šeimos aplinkoje išaugęs, Tomas iš Akvino tebėra apgaubtas legendomis ir biografinėmis kontroversijomis. Jis labai susijęs su trim istoriniais dalykais: Monte Cassino vienuolyne tėviškės kašmyrystėje, šv. Domininko — dominikonų ordenu ir to ordeno aukštojo mokslo įstaigomis Paryžiuje, Koelne, Romoje, šventajam Albertus Magnus vadovaujant. Pats Akvinietis, vos tik 49 metus tegeveno, apsvainikavo didžiuliais nuopelnais Bažnyčiai, teologijai ir krikščioniškajai filosofijai, vėliau gavusiai tomizmo bei scholastikos vardą. Jis yra mūsų karaliaus Mindaugo bendramžis, gyveno ir kūrė, kai pastarasis vienijo ir suvienijo mažas lietuviškas kunigaikštijas į vieną didelę Lietuvos karalystę. Daugmaž Akviničio amžininkais yra taip pat tokie šviesūs ir žymūs vardai kaip: šv. Pranciškus Asyziotis, šventieji Dominikas, Bonaventūra, Klara, Antanas Paduviskis ir kt. Visi jie yra laimingi produktai tryliktojo amžiaus, kurį kai kas, nesupratusi ar bloga valia, bando vadinti tamsiuoju amžiumi. Jei tryliktojo amžius tamsus, tai koks yra 20-asis, krauju paraudęs nuo lenininės revoliucijos teroro, tautų ir žmonių genocido. Sunkiasvori Tomą jau pačioje jaunystėje draugai "storuliu jaučiu" pravadėdavo, netikėdami, kad jis kada pasidarys švenčiausias iš mokytojų ir mokyčiausias iš šventųjų. Jam keliudė net jo paties tėvai ir broliai eiti šventumo keliu. Kurį laiką net uždarė jį savoje pilyje, neleido stoti į anuomet dar perdem jauną, vos 20 metų, dominikonų ordiną. Jei jau nenori grafiško karininko karjeros, tai stotum verčiau į benediktinų įtakingą vienuolyną, kalbėjo jam tėvas ir motina. Ką tau gero duos naujokai ir nežinomieji dominikonai, kai benediktinai jau dominuoja Neapolio karaliją ir net patį Vatikaną. Kurį dieną pasidarytum gal pačiu Monte Cassino abatu, per juos, ko gero, išliktum į pačias vaticanines aukštumas. Tokia mintis jaudintė jaudino ir pačius ambicingus senuosius Akvino grafus, tik nedomino žemiškais dalykais nesirūpinančio jaunojo Tomo. Neelinčius Tomo talentus greitai pastebėjo ir Albertas Didysis ir kiti jo mokytojai, kurie jį mokslo keliu stumė ir pastūmėjo. Vos iššventinęs jaunas kunigėlis ir naujokas vienuolis — dominikonas Tomas jau dėstė, kaip pagelbinis dėstytojas, Paryžiaus universitete, kol 1256 metais, išgijęs

Septyni šimtmečiai Tomui ir tomizmui (I)

ŠV. TOMAS AKVINIETIS IR JO DOCTRINA SANCTA

Fra Beato Angelico (Italija, 1387-1455)

Šv. Tomas Akvinietis

Kertinė paraštė

GARDŽIUOKIMĖS VASAROS KULTŪRINIAIS VAISIAIS

Savo kasmetinėje rutinoje esame jau įpratę, kad mūsų kultūrinis reiškinys — koncertai, literatūros vakarai, vaidinimai ir kt. pulsuoja tik rudenį, žiemą ir pavasarį. Vasara gi skiriama tingėjimui, gulėjimui paplūdimy arba ikelionėms, bet tik jau ne kultūriniam — intelektualiniam susikaupimui, net ne kultūrinei programai.

Tuo tarpu, nesišaukiant nė Europos pavyzdžio, ir šioje pačioje Amerikoje yra jau visai kitaip. Vasaros mėnesiai čia kupini aukšto lygio muzikos bei teatro festivalių, išgijusių metų eigoje savo tradicijas ir garso. O vasariniai jų spektakliai vis būna kupini mėgstamos atostogų metu keliauti, pravažiujančios amerikiečių ir užsieniečių publikos.

Užtenka tik pavartyti kokią nors turistinį vasaros kelionių leidinį, ar beveik kiekvienoje šio krašto valstijoje, taipgi Kanadoje tokių vasaros kultūrinių puotų rasime apšči. Tad kodėl Jose ir mums nepasigardžiuoti. Štai tik pora pavyzdžių. Vien tik Šekspyro veikalų festivaliai šią vasarą Amerikoje vyksta penkiolikoje vietų. Ir juose vaidinami žymieji šio dramaturgo veikalai labai stiprių kolektyvų, pasiviečiant pasaulinio garso aktorių net iš Europos. Dar daugiau muzikos festivalių. Net ir mūsų slidininkams (ir ne vien Birutės Pukelevičiūtės romane) gerai pažįstamam Colorade. Juk vasarą kalnai čia pilni vasarotojų. Jų tarpe netrūksta ir lietuvių. Bet ar daug jų, išskyrus prof. Vladą Jakubėną, užsuka ir į puikų vasaros muzikos festivalį Red Rock? Jau daugybė lietuvių yra vasarą nuvažiavę į Pietų Dakotą, pavaiškėję po mėnuliską Badlandą, pasižiūrėję į granitinius keturių Amerikos prezidentų veidus Black Hills viršūnėse. Bet ar daug mūsų (išskyrus Česlovą Grincevičių, ten buvusį jau tris kartus) užsuka ir į šiaurinėje tų kalvų

papėdėj gulintį mfestuką Spearfish, kuriame visą vasarą vyksta didieji koncertai, Vokietijos Obermergau neužsileidžia, Kristaus kančios vaidinimai. Pagaliau nebūtina siektis taip toli. Kiekviename didesniame Amerikos ar Kanados mieste apstu giliai šaknis įleidusių vasarinių muzikos ir teatro festivalių. Štai kad ir Chicagoje. Nuolatiniai simfoniniai koncertai Grant Parke, visą vasarą besitęsias, pasaulinio garso Ravinijos muzikos festivalis, o kur dar vasaros mėnesių vaidinimai Chicago universiteto kieme ir kitose šio didmiesčio vietose po atviru dangum. Bet ir vėl reikia pakartoti aną refreninį klausimą: ar daug mūsų čia užsuka?

Kalbant apie dailės sritį, ne kartą linksmi sakoma, kad Europos, Azijos ir Afrikos meno šedevrų Amerika į savo muziejus yra prisivežusi daugiau, negu jų pasilikta anuosiuos kraštuose. Iš tikrųjų, traukdami skersai išilgai per visą Ameriką, kiekviename jos mieste rasime muziejus su neįkainojamos vertės pasauliniais šedevrais. Ir kodėl vasaros atostogose, pro juos keliaujant, neužsukti ir nepasižiūrėti.

Tai vis amerikiečių mums teikiama vasaros vaišių skanėstai. Bet kodėl ir mums patiems nepasigaminti šokio tokio tų vaišių lietuviško užkandžio. Iš tikrųjų, galima ir reikia. Šis tas šia prasme juk yra ir daroma. Sakysim, rytinio Amerikos pakraščio lietuviams gerai žinomas lietuvių pranciškonų vienuolynas Kennebunkporte, Maine, savo svečiams vasarotojams nuolat ruošia vasaros metu literatūros vakarus, koncertus ir pan. Kodėl šituo pavyzdžiu negalėtų pasekti ir kitos lietuvių pamėgtos vasarvietės, kaip Union Pier, netoli Chicago, ir Wasaga, ranka pasiekiami torontiečiams. Štai, prieš kelerius metus vasaros dienomis

(Nukelta į 2 psl.)

doktoratą, pasidarė reguliaru to universiteto filosofijos profesoriumi. Pradedančio renesansinio judėjimo įtakoje anuomet imta gyvai domėtis antikiniu graikų mokslu ir filosofija. Jų raštai pradėta versti lotynų kalbon. Teologų ir filosofų dėmesys ypatingai telkėsi apie žymųjį Aristotelį (384-322 prieš Kristų), kurio žymiausi veikalai jau buvo lotyniškai išversti ir su komentais pateikti universitetų studentams bendrame "Corpus Aristotelicum" pavaldale. Tomas užgulė rimtai studijuoti Aristotelį. Jis domėjosi viskuo, kas tik apie šį didįjį graiką buvo rašoma. Ypač užkliuvo už garsaus anuomet arabų gydytojo — filosofo Averroes (1126-1198), gimusio Cordoboje, gyvenusio ir veikusio Sevilijoje. Savo giliu, analitiškai sintetiniu protu Tomas greitai pastebėjo, jog Averroes bando Aristotelį pasikinkyti į musulmoniskąjį vežimą, kartu žiūrėdamas, kad aristotelizmas būtų labai pravartus ir krikščioniškajam Apreiškimui "sumokslinti". Kitaip sakant, Tomas jau anuomet rūpinosi krikščionybės inkarnacijos ir rezurekcijos tiesų tariamąją paikystę (marceinišką terminą pavartojus) suderinti su anuometiniu mokslu ir tuo mokslu bazuojama filosofija. Tomas pradeda gyvą disputą su Averroes šalininkais, amesdamas šiojo aristotelizmo interpretaciją ir pateikdamas savą, atseit, krikščionišką, aristotelinių mokslų — filosofijos principų aiškinimą. Tomo filosofinių sugebėjimų garsas pasiekė ir pačią Romą, į kurią jis išvyksta, popiežiaus Urbono IV-jo iškvieistas, ilgesniais laikui. Atsitiktinė laimė jam lėmė Romoje susipažinti ir susibičiulianti su Aristotelio

raštu vertėju olandu Moerbeck. Graikų kalbos nemokėjusiam Tomui ta laiminga pažintis buvo lemiančiai naudinga, tiesiog Apvaizdos duota. Jiedu išsiaiškino daug dalykų, Aristotelio definicijas ir principus, kuriuos, krikščioniškuoju kostuvu iškošęs, vėliau Tomas labai gausiai naudojo savo pagrindiniuose veikaluose:

"Summa Contra Gentiles" ir "Summa Theologica". Aristotelio gausiai naudojosi, rašydamas ir kitus savo veikalus. Antrą kartą grįždamas į Paryžių profesoriuoti (1269-1272), Tomas atsivežė ir Romoje pripažintą teologo — filosofo autoritetą, daug jam padėjusį ne tik kovoje su averroistais, bet ir su šv. Bonaventūra

Fra Beato Angelico

Šv. Dominikas, vienuolių ordino, kuriam priklausė ir šv. Tomas Akvinietis, įkūrėjas.

vadovaujama pranciškonų oponentais teologais. Abu jaunučiai ordinau anuomet dar tebesivaržė dėl įtakos ir orumo, tebegyveno naiviai, gal net šventu, vienų kitiems pavydu. Tuomet dar nebuvo dominikonus vėliau nukonkuravusių jėzuitų, o seni "vilikai" benediktinai tokia jaunikių rivalizacija visai nesidomėjo. Tos vienuolių lenktynės anuomet būdavo kartais ir gana linksmos. Ginčijosi andai, net pranciškonai tarpusavyje: rudu ar juodu "mašeliu" dėvėjo pats ordino įkūrėjas šv. Pranciškus Asyziotis? Nesutarė dėl to kapucinai su mažaisiais broliais — rudieji ir juodieji. Kažkoks dailininkas, girdi, išsprendęs jų ginčą. Abiejų spalvų abitus (juoda ir ruda) pakabinę kabykloje, o patį Pranciškų vienmarškinį paguldė lovon, tegu pats atsikėles pasirinks kuriuo apsiivilkti. Ne tik šv. Bonaventūra su pranciškonais prieštaravo Tomui, bet ir apskritai Tomas anuomet susilaukė gausios opozicijos, kuone erzijom jį įtarusios. Kodėl, girdi, jis nusisukęs nuo tradicinio šv. Augustino mokslo, savo ruožtu atsiremęs į Platono idealistinę filosofiją, o pasukęs į Aristotelį, prisimdamas ir šio intelektualizmą. Tomas, esą, perdedas savojoje filosofijos sistemoje protinį elementą ir nustelbė tikėjimą, interpretuodamas Apreiškimą ir šv. Raštą. Tokį ir panašų Akviničiumi priekaištą, perdėtai aristotelinį intelektualizmą, primeta ir daug vėliau (1908) žymusis jėzuitų teologas Tėvas Rousselot, S.J., gindamas savo garsiąją disertaciją Sorbonoje. Bet tada šv. Tomas Akvinietis buvo jau "apdraustas" popiežiškuoju autoritetu, Leono XIII enciklika "Aeterni Patris" (1879) padarytas neliečiamu ne tik kaip Bažnyčios Doktoras (Doctor Angelicus), bet dar daugiau, kaip pačios Bažnyčios autoritetas (DOCTOR COMMUNIS ECCLESIAE). Paskutinius dvejus savo trumpo gyvenimo metus Tomas dėstė teologiją dominikonų universitete Neapolyje (1272-1274) ir dailino, baigė savo monumentalias "sumas". Beje, "Summa Theologica" nė nespėjo užbaigti prieš savo staigią ir nelauktą mirtį. Pakludamas pop. Grigaliaus X-jo kvietimui dalyvauti visuotiniame Bažnyčios susirinkime 1274 metais Lijone, jis ir išsirengė į tolimą, anuomet labai vargingą kelionę iš Neapolio į Prancūziją. Nepasiekęs tikslo, kelionėje susirgo ir 1274 metais, kovo mėn. 7 d. mirė. Tą dieną Bažnyčia ir parinko šv. Tomui Akviničiumi atminti. Tik 49 metus pasauliulyje tegeveno. Lygiai tiek pat metų palaukus Bažnyčia (pop. Jonas XXII 1323 metais) paskelbė jį šventuoju. Tomo Akviničio šventumas, ir jam gyvenant, buvo jau perdem ryškiai prasiveržęs. Antai, pasiūlius jam Neapolio arkivyskupo mitra, jis maldavo popiežių Klemenso IV-ji atitolinti nuo jo tą garbę, nes norįs kuklesniu būdu Dievui tamauti ir jį garbinti.

Turime ypatingai gausią raštiją apie Tomą ir tomizmą. Jo raštai išleisti daugelyje leidimų, su komentais ir aiškinimais. Jau 1880 metais pop. Leonas XIII liepė išleisti visus jo raštus, o 1964 Paulius VI paragino dominikonus šią "Editio Leonina" užbaigti visai nauju — kritišku Tomo raštu išleidimu.

(Bus daugiau)

(Tęsinys iš praėjusio šeštad.)

III. DIEVAS KAIP TIKĖJIMO OBJEKTAS

Jau aukščiau sakėme, kad nesuvokiama arba paslaptis yra vienintelis objektas, kurį prasmingai galime laikyti tikru arba jį tikėti. Vis dėlto šitoks tikėjimo aptarimas mūsų dar nepatenkina. Nesuvokiama arba paslaptis vadiname juk tokį dalyką, kurio sąrangos negalime nei pojūčiais patirti, nei mokslo ištyrėti, nei protavimu prieiti. Tačiau tai tik neigiami nusakymai, grynai formalūs, todėl be turinio. Tuo tarpu, norint pasiekti turinį tikėjimo samprata, reikia peržengti šį gnoseologinį formalumą ir pasiklausti, kas yra tikėjimo objektas ontologiškai. Nes kiekvienas pažinimas nurodo į būvimą. Jeigu mes ko nors iš tikro nesuvokiame, tai yra ženklas, kad ontologinė tokio objekto sąranga nėra tolygi mūsų būtybės sąrangai. Tai reiškia, kad nesuvokiama arba paslaptis būna kitaip negu mes. Bet vadinami tikėjimo objektą paslaptimi, išreiškia daugiau kaip tik šį gnoseologinį mūsų nepajėgumą, o mažiaus ontologinį paties objekto pobūdį. Norėdami gi atsikreipti į šį pobūdį, turime tikėjimo objektui rasti tokį pavadinimą, kuris visą mūsų dėmesį sutelktų ne apie mūsų pažinimą, o apie šio pažinimo objektą.

Toks pavadinimas yra Dievas. Be abejoj, Dievas yra nesuvokiama arba paslaptis pati savyje. Tačiau sakdami 'Dievas', mes visų pirma mąstome ne gnoseologinį mūsų pačių pradą, o tą ontologinę tikrovę, kuri savo būvimu mes peržengiame (transcendit) ir kaip tik todėl yra mums nesuvokiama. Dėl šios priežasties tikėjimo objektui pažymėti ir renkamės žodį 'Dievas', pakeisdami juo žodžius 'nesuvokiama' ir 'paslaptis'. Nes šios pakaitos šviesoje tikėjimas kaip laisvas apsisprendimas atskleidžia savo ypatingumą ypač ryškiai.

Jeigu tikėjimo objektas yra Dievas, tuomet tikėjimas yra laisvas apsisprendimas laikyti Dievą tikru. Išgirde betgi šį sakinį, tuč tuojau suklystame: ką reiškia laikyti Dievą tikru? Ką reiškia laisvai apsispręsti Dievo akivaizdoje? Kaip tai iš viso yra galima? Juk argi imanoma šį kambarį, šiuos baldus, čia esančius žmones laikyti ar nelaikyti tikrais? Ar galima laikyti ar nelaikyti tikrą žemės sukamą aplinkui saulę? Ar galima laikyti ar nelaikyti tikrą išvadą, gautą iš dviejų savaimė aiškių premisų? Ne! Visa, kas kyla iš patirties, iš mokslinio tyrimo, iš loginio protavimo, išskiria laikymą tikru ir tuo pačiu laisvą apsisprendimą. Vienas tik Dievas gali būti laikomas ar nelaikomas tikru. Vieno tik Dievo akivaizdoje mūsų apsisprendimas yra galimas ir prasmingas, nevirsdamas nei užsipyrimu, nei lengvapadiskumu. Tačiau iš kur gi kyla šis galimybė? Dievas juk yra tikrovė, ir jo veikimas taip pat yra tikrovinis. Kaip tada yra galima šios tikrovės ir šio veikimo akivaizdoje laisvai apsispręsti laikyti juos tikrais ar nelaikyti? Susidūrę, kaip sakėme, su bet kuria kita tikrove — tebūna ji fizikinė, dvasinė ar net grynai loginė — neturime jokio pasirinkimo; mes turime pripažinti jos tikrumą: kaip pojūtinę patirtį, kaip mokslinį padarinį, kaip loginę išvadą. Visais šiais pavidalais tikrovė padidėja pačia save ir tuo išskiria mūsų laisvę jos veikimo akivaizdoje laisvai apsispręsti laikyti juos tikrais ar nelaikyti? Susidūrę, kaip sakėme, su bet kuria kita tikrove — tebūna ji fizikinė, dvasinė ar net grynai loginė — neturime jokio pasirinkimo; mes turime pripažinti jos tikrumą: kaip pojūtinę patirtį, kaip mokslinį padarinį, kaip loginę išvadą. Visais šiais pavidalais tikrovė padidėja pačia save ir tuo išskiria mūsų laisvę jos veikimo akivaizdoje laisvai apsispręsti laikyti juos tikrais ar nelaikyti?

Užtat mes ir klausiamo: kas per tikrovė yra Dievas, kad jis leidžia mūsų laisvei šitaip veikti? Kokiu būdu Dievas įgalina mus apsispręsti jo tiesos atžvilgiu? Apsispręsti Dievo kaip tikėjimo objekto atžvilgiu reiškia ne ką kita, kaip laikyti šį objektą dievišku. Iš syktio tai skamba gana keistai: laikyti Dievą dievišku! Tačiau šis keistybės nyksta, atsiminus, kad tiesioginiu būdu mes Dievo niekaip neužčiuopiame. Mes niekad nebuvojęme jo akivaizdoje taip, jog jį betar-

TIKĖJIMAS IR LAISVĖ

Antanas Maceina

Vytautas Kasilais

Sv. Petras

piškai pažintume kaip Dievą. Jeigu Dievas yra, tai jis pačiu savo būvimu yra mus peržengiantis tikrovė, todėl mūsų būvimu plote niekur ir niekad nerandamas. Šią negalimybę rasti Dievą mūsų būvime vaizdžiai aprašo Senojo Testamento jėb knyga, kurioje sakoma: "Štai, aš einu į rytus, o jo ten nėra; einu į vakarus ir ten jo neregū. Kai jis vėliau šiaurėje, nematau jo; kai nusikreipia į pietus, nežvelgiu jo" (23, 8)... Jis eina pro mane, o aš nepastebiu; jis skrenda man pro šalį, ir aš nejaučiu" (9, 11). Tai reiškia: Dievo negalime apčiuopti jokiam mūsų būvimo matmenyje (dimensioje). Tai reiškia pabrėžti visu italgumu. Nes jeigu galėtume Dievą kaip nors betarpiškai apčiuopti, tuomet ir jo atžvilgiu netektume taip lygiai laisvės, kaip jos neturime bet kurios kitos tikrovės atžvilgiu. Tokiu atveju Dievas mus taip lygiai verstų, kaip mus verčia bet kuris patyrimas, tyrinėjimo ar protavimo objektas. Tokiu atveju ir tikėjimas kaip laikymas tikru būtų iš viso neįmanomas: ką patiriame, ištirame ar išprotaujame, tą žinome, bet ne tikime. Dievo transcendencija ir mūsų nepajėgumas apčiuopti ją kaip tokia yra būtina laisvės sąlyga mūsų apsisprendimui Dievo atžvilgiu.

Bet čia pat kyla tolimesnis klausimas: kokios tad tikrovės akivaizdoje mes iš tikro stovime, sakydami, stovj Dievo akivaizdoje? Nes Dievo kaip Dievo akivaizdoje mes niekad nestovime. Kieno tad akivaizdoje mes iš tikro stovime? — Atsakymą jį tai duoda mums religiniai mūsų pačių veiksmai. Juos atlikdami, mes susiduriame su tokia tikrove — žodžiais, veiksmais, dalykais — kuri nėra Dievas. Ši tikrovė priklauso mūsų pačių būvimui plotmei; tai gamtinė ar istorinė tikrovė, vadinasi, imanenti. Tiesa, ji gali turėti įvairių įvairiausių pavidalų: šviesa, ugnis, dūmai, debesys Senajame Testamente; duona, vynas, aliejus, vanduo, žmogiškoji prigimtis Naujajame Testamente. Kiekvienam tačiau atveju mes šią tikrovę juntame, suvokiame, pažįstame, nes tai yra mūsų pačių tikrovė. Ir štai, kaip tik šios kiauurai imanentinės tikrovės akivaizdoje mes stoviame ir apsisprendžiame laikyti ją dieviška. Kiek šią tikrovę mes patiriame bei pažįstame, tiek ji anaipitoli nėra dieviška. Šviesa ir ugnis, duona ir vynas, galop mūsų prigimtis nėra Dievas ir niekad negalima tapti Dievu. Tačiau Dievas gali

šioje tikrovėje buvoti (esse praesens). Mes patys pakilti į Dievo plotmę negalime. Užtat Dievas gali nusileisti į mūsų plotmę ir prisijoninti josios kategorijas. Dar daugiau: Dievo nusileidimas yra vienintelis keltas, kuriame galime Dievą sutikti. Mes randame Dievą ne jo, bet mūsų būvimo plotmėje. Dievas kalba mūsų kalba, veikia mūsų būdu, pasirodo mūsų pavidalais. Nusileidamas į mūsų plotmę, Dievas neatšineša jokių specifinių savos apraiškų formų. Jei šitaip būtų, tai Dievas amžinai liktų mums neprieinamas. O norėdamas būti mūsų prieinamas, pasijudamas, jis kaip tik ir prisilima mūsų formas, nes tik jose jis gali būti mūsų rastas.

Tai teigdami, paliečiame patį branduolį tikėjimo ir laisvės santykiui suprasti: Dievo prisilimos imanentinės formos, kuriose jis buvoja, nieku nesiskiria nuo kitų imanentinių formų, kuriose Dievas nebuvuoja. Tai gana gerai paaiškina vienas katalikių tikėjimo pavyzdys. Katalikai tiki, kad Kristus tikroviskai buvoja konsekratoje duonoje ir konsekratoje vyne; buvoja visa savo pilnatve: savo žmogyste ir savo dievybe. Betgi konsekratoje duona ir konsekratoje vynas nieku nesiskiria nuo nekonsekratoje duonos ir nekonsekratoje vyno. Jokia šių objektų analizė — fizikinė, cheminė, organinė — nerastų nei menkiausio pėdsako ar ženklo, kuris rodytų Kristaus buvojimą ostijoje ar taurėje. Kodėl tad mes laikome duoną ir vyną po konsekracijos dieviškais? Todėl, kad šitaip apsisprendžiame. Nors šie objektai yra tokie pat, kaip ir visi kiti, savo laisve mes vis dėlto apsisprendžiame laikyti juos dieviškais. Mes tikime, kad, nepaisant imanentinio šių objektų pobūdžio, Dievas yra j juos nužengęs ir juose buvoja, nors šiam būvimui mes neturime nei patirtinių, nei mokslinių, nei filosofinių įrodymų, kadangi visi šios rūšies įrodymai lietu tik imanentinę objekto prigimtį, o ne transcendentinį Dievą, neprieinamą jokiai patirčiai, jokia moksliniam tyrimui, jokiai loginiam protavimui. Už tikrovinį Kristaus buvojimą eucharistijoje apsisprendžiame tikrai sava laisve, neverčiame jokių pojūčių, jokio mokslo, jokios logikos. Nuosekliai tad kiti — nekatalikai — apsisprendžia visiškai kitaip; sakysime, jie laiko Kristaus buvojimą duonoje ir vyne tik takti simbolium...

Taip yra su visais tikėjimo objektais. Visi jie stovi priešais mus lygiai taip, kaip ir visi kiti, tikėjimui nepriklausą. Savo deviškumo jie neapreiškia tokiu būdu, kad jį mes kaip nors patirtume, ar iširtume, ar išprotautume. Ir štai, šis tikėjimo objekto imanentinė lygybė su visa mūsų tikrove kaip tik ir įgalina mus apsispręsti jį atžvilgiu, vadinasi, tikėti jį dieviškumą. Imanencijos lygybė tarp dieviškojo ir nedieviškojo objekto yra sąlyga mūsų laisvei tikėjimo srityje. Jeigu tikėjimo objektai, Dievui j juos nužengus, savo imanencijoje bent kiek pakistų, mes šį pakitimą apčiuoptume, ir laisvas mūsų apsisprendimas pasidarytų savaimė neįmanomas, neįmanomas būtų tada ir tikėjimas. Logiškai protaudami, galime prieiti išvados, kad galimybė Dievui susitikti su žmogumi glūdi jo nužengime ir mūsų būvimo plotmėje. Tačiau ar iš tikro Dievas j šią plotmę yra nužengęs ir kuriame objektu jis buvoja, gali pasakyti tik mūsų apsisprendimas arba tikėjimas.

Visa tai padaro, kad tikėjimo objekto ontologinė sąranga virsta gana savotiška. Iš vienos pusės šis objektas yra visiškai imanentus, pasiiliekąs mūsų būties ribose ir todėl mūsų žinomas. Iš kitos pusės, jis neša savimi transcendentinę tikrovę, peržengiančią mūsų būti, ir todėl yra mūsų tikimas. Kiek jis yra žinomas, tiek jis mus apsprendžia bei verčia kaip esąs tikras. Kiek betgi jis yra tikimas, tiek jis teikia mums laisvės apsispręsti laikyti jį tikru. Tačiau štai yra galima tik todėl, kad transcendentinė Dievo tikrovė prisilima imanentinę mūsų tikrovę kaip savo buvojimo būdą (modus praesentiae). Trumpai tariant, Dievas būna ir veikia mūsų plotmėje nedieviškai. Todėl neprasminga yra kalbėti apie kažkokią "tikėjimo akcij" (J. H. Newman), kuri esą perskverbiant pasaulio tuštybę ir pareginti Dievą; arba apie kažkokį Dievo pažinimą "per jį patį" (B. Schulze), nes bet koks Dievo reikškimasis ar apsisprendimas visados vyksta tik kūrinisuoju pavidalu. Dievas iš tikro tarp mūsų būna ir veikia, tačiau jis, kaip vaizdžiai taria Rytų Bažnyčios teologas P. Evdokimov, "mums nerodo savo paso".¹²⁾

Šią nedievišką Dievo būseną bei veiksmą mes vadiname kenozė. Tai biblijinė sąvoka, šv. Pavilo naudojama nusakyti santykiui tarp dieviškosios ditybės arba transcendencijos ir žmogiškosios prigimties ar imanencijos Logos įsikūnijimo atveju: Logos palieka dieviškąją savo būseną

arba "Dievo išvaizda" ir prisilima žmogiskąją būseną arba "tarno išvaizdą", pasidarydamas visu kuo "kaip žmogus" (Pil 2, 7). Tačiau, kas čia pasakya apie Logos įsikūnijimą, tinka ir kiekvienam kitam Dievo apsisprendimui tiek gamtoje, tiek istorijoje. Visur šis apsisprendimas vyksta, paliekant dieviškąją būseną ir prisilimant pasaulinę būseną. Žodžiais "Tarno išvaizda" yra išreikiama visa mūsų imanentinio būvimo plotmė. Ši plotmė betgi nėra Dievui tarsi kokiu kaukė, kuria jis tik prisidengia. Anaipitoli jį yra tikrovė, kurios buvimu Dievas tarp mūsų buvoja ir kurios dėsningumu jis veikia. Mūsų tikrovės tikroviskumas Dievo nužengimu nėra nei sumaikinamas, nei sužalojamas, nei patobulinamas. Kristus-vaikas nemokėjo nei skaityti, nei rašyti.

Giliausia tad prasme tikėjimo objektas yra kenotinė Dievo būseną pasaulyje. Mes apsisprendžiame laikyti Dievą tikru ne akivaizdoje jo ditybės bei galybės, bet akivaizdoje jo kenozės, vadinasi, akivaizdoje "tarno pavidalo", besireiškiančio nusizeminimu, tarnavimu, klusnumu arba visu tuo, ką šv. Pavilas išreiškia "suaikūnijimo — examinatio" vardu. Tikėjimas remiasi ne Dievo garbe bei galia, bet kaip tik šios garbės bei galios išizadėjimu. Dievas, buvdamas bei veikdamas tarp mūsų kenotiškai, vadinasi, nedieviškai, suelina su mumis j mums prieinamą santykį ir tuo įgalina mus apsispręsti jo atžvilgiu. Dievo kenozė yra pats giliausias mūsų laisvės pagrindas ir tuo pačiu pati tikroji tikėjimo sąlyga. Ši Dievo kenozė, kaip autorius yra plačiau dėstęs kitose vietose,¹⁴⁾ prasideda pasaulio sukūrimu ir nesibaigia niekad: kiekviename santykiyje jis stovi prieš mus kaip kenotinis Dievas. Kenozė yra Dievo būseną po pasaulio sukūrimo. Tai nėra tik teologinė, bet syktu ir giliai ontologinė sąvoka, be kurios nesuprastume nei žmogaus laisvės, nei iš jo kylančio tikėjimo kaip laisvo apsisprendimo Dievo atžvilgiu. Nes Dievo atžvilgiu laisvai apsispręsti galima tik jo kenozės atveju.

Užbaigta: Kristus ir laisvė

Vienoje savo veikafo "Les Penées" vietoje B. Pascalis kreipia mūsų dėmesį j nuostabią Dievo apsisprendimo bruožą, kurį būtų galima pavadinti tiesiog paradoksu, būtent: žodis bei sąvoka "apreiškimas-revelatio" nusakąs kaip tik priešingybę to, kas vyksta tikrovėje. "Revelatio", sako Pascalis, "reiškia nutraukti uždangą, tuo tarpu įsikūnijimas Dievo tik dar labiau pridengia". Kitaip tariant, apreiškimas turėtų Dievą vis labiau atskleisti, padaryti jį mums vis aiškesnį, vis regimesnį. Tuo tarpu yra kaip tik atvirkščiai. Apreiškimo vyksmas istorijoje eina priešinga linkme: jis Dievą vis labiau pridengia, vadinasi, vis labiau gilina Dievo kenozę. Įsikūnijimas yra tokio pridengimo arba kenozės pati viršūnė. Nes niekas Dievo taip nepaslepia nuo mūsų akių, kaip mūsųj prigimtis, kurią prisidėmęs Dievas tampa lygiai toks, kaip ir mes visi. Net Senojo Testamento ofanijos — ugnis, žaiba, griausmai, bausmės — buvo žymiai įspūdingesnės kaip Dievo transcendencijos, jo garbės bei galybės ženklai, negu įsi-

(Nukelta j 8 psl.)

arba "Dievo išvaizda" ir prisilima žmogiskąją būseną arba "tarno išvaizdą", pasidarydamas visu kuo "kaip žmogus" (Pil 2, 7). Tačiau, kas čia pasakya apie Logos įsikūnijimą, tinka ir kiekvienam kitam Dievo apsisprendimui tiek gamtoje, tiek istorijoje. Visur šis apsisprendimas vyksta, paliekant dieviškąją būseną ir prisilimant pasaulinę būseną. Žodžiais "Tarno išvaizda" yra išreikiama visa mūsų imanentinio būvimo plotmė. Ši plotmė betgi nėra Dievui tarsi kokiu kaukė, kuria jis tik prisidengia. Anaipitoli jį yra tikrovė, kurios buvimu Dievas tarp mūsų buvoja ir kurios dėsningumu jis veikia. Mūsų tikrovės tikroviskumas Dievo nužengimu nėra nei sumaikinamas, nei sužalojamas, nei patobulinamas. Kristus-vaikas nemokėjo nei skaityti, nei rašyti.

Giliausia tad prasme tikėjimo objektas yra kenotinė Dievo būseną pasaulyje. Mes apsisprendžiame laikyti Dievą tikru ne akivaizdoje jo ditybės bei galybės, bet akivaizdoje jo kenozės, vadinasi, akivaizdoje "tarno pavidalo", besireiškiančio nusizeminimu, tarnavimu, klusnumu arba visu tuo, ką šv. Pavilas išreiškia "suaikūnijimo — examinatio" vardu. Tikėjimas remiasi ne Dievo garbe bei galia, bet kaip tik šios garbės bei galios išizadėjimu. Dievas, buvdamas bei veikdamas tarp mūsų kenotiškai, vadinasi, nedieviškai, suelina su mumis j mums prieinamą santykį ir tuo įgalina mus apsispręsti jo atžvilgiu. Dievo kenozė yra pats giliausias mūsų laisvės pagrindas ir tuo pačiu pati tikroji tikėjimo sąlyga. Ši Dievo kenozė, kaip autorius yra plačiau dėstęs kitose vietose,¹⁴⁾ prasideda pasaulio sukūrimu ir nesibaigia niekad: kiekviename santykiyje jis stovi prieš mus kaip kenotinis Dievas. Kenozė yra Dievo būseną po pasaulio sukūrimo. Tai nėra tik teologinė, bet syktu ir giliai ontologinė sąvoka, be kurios nesuprastume nei žmogaus laisvės, nei iš jo kylančio tikėjimo kaip laisvo apsisprendimo Dievo atžvilgiu. Nes Dievo atžvilgiu laisvai apsispręsti galima tik jo kenozės atveju.

Užbaigta: Kristus ir laisvė

Vienoje savo veikafo "Les Penées" vietoje B. Pascalis kreipia mūsų dėmesį j nuostabią Dievo apsisprendimo bruožą, kurį būtų galima pavadinti tiesiog paradoksu, būtent: žodis bei sąvoka "apreiškimas-revelatio" nusakąs kaip tik priešingybę to, kas vyksta tikrovėje. "Revelatio", sako Pascalis, "reiškia nutraukti uždangą, tuo tarpu įsikūnijimas Dievo tik dar labiau pridengia". Kitaip tariant, apreiškimas turėtų Dievą vis labiau atskleisti, padaryti jį mums vis aiškesnį, vis regimesnį. Tuo tarpu yra kaip tik atvirkščiai. Apreiškimo vyksmas istorijoje eina priešinga linkme: jis Dievą vis labiau pridengia, vadinasi, vis labiau gilina Dievo kenozę. Įsikūnijimas yra tokio pridengimo arba kenozės pati viršūnė. Nes niekas Dievo taip nepaslepia nuo mūsų akių, kaip mūsųj prigimtis, kurią prisidėmęs Dievas tampa lygiai toks, kaip ir mes visi. Net Senojo Testamento ofanijos — ugnis, žaiba, griausmai, bausmės — buvo žymiai įspūdingesnės kaip Dievo transcendencijos, jo garbės bei galybės ženklai, negu įsi-

(Nukelta j 8 psl.)

Kertinė paraštė

(Atkelta iš 1 psl.)

Union Pier suruoštas mūsų poetų račialis daug vasarotojų labai sudomino. O kodėl panašių dalykų, turint galvoj literatūrą ir muziką, nepakartoti. Negi jau mes visą laiką taip ir turime tenkintis didžia dalimi vien tik šokių ir loterijos pramogomis lietuviškose vasarvietėse, kai patys amerikiečiai tiek daug dėmesio skiria ir kultūriniam poilsiautojų poreikiui.

Išvada būtų tokia: vasara nėra vien tik tingėjimo, giminių lankymo, pasišnekėjimo, pasi-

vašinimo ar smėly pasikaitinimo laikas, bet ir vasaros laisvalaikio teikiama kultūrinis valandų išnaudojimo metas. Tebūna tad vasaros dienos gera proga atitrukti nuo varginančios kasdienybės, pasigardžiuojant jų paruoštais kultūriniais užkandžiais.

k. brd.

IMIGRACIJOS STUDIJOS

Prie Minnesotos universiteto veikia Imigracijos studijų centras, kuriam paremti Rockefellerio fondas paskyrė 333,000 dol.

DR. ANNA BALIUNAS
AKIU, AUSU, NOSIES IR GERKLES LIGOS
2358 West 63rd Street
Valandos pagal susitarimą

DR. K. G. BALUKAS
Akuserija ir moterų ligos
Ginekologinė Chirurgija
6449 So. Pulaski Road (Crawford Medical Building) Tel. LU 5-6446
8007 W. 83 Pl, Justice, IL, 599-0500
Pirmia ligonius pagal susitarimą. Jei neatsiliepia, skambinti 874-8012

DR. C. K. BOBELIS
INKSTU IR SLAPUMO TAKU CHIRURGIJA
Tel. — 695-0533
FOX VALLEY MEDICAL CENTER
660 Summit Street
Route 58 — Elgin Illinois

Tel. ofiso HE 4-5949, rez. 338-2233
DR. PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
Val. pirm. ketv. 1 iki 7 popiet, antr., penkt. 1-5, treč. ir šešt. tik susitarim.

Dr. Ant. Rudoko kabinetas peršalę
DR. EDMUND E. CIARA
OPTOMETRISTAS
2709 West 51st Street
TEL. GB 6-2400
Val. pagal susitarimą: pirmad. ir ketv. 1-4 ir 7-9; antrad. ir penkt. tad. 10-4, šeštad. 10-3 val.

Ofs. tel. 735-4477 Rez. PR 8-6960
DR. E. DECKYS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
Specialybė — Nervų ir Emocinė Ligos
CRAWFORD MEDICAL BUILDING
6449 So. Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą

Rezd. tel. — GI 8-0873
DR. W. M. EISIN-EISINAS
AKUSERIJA IR MOTERŲ LIGOS
GINEKOLOGINE CHIRURGIJA
6182 So. Kedzie Ave., WA 5-2674
Valandos pagal susitarimą. Jei neatsiliepia, skambinti: MI 8-0001.

Tel. — BE 3-8893
DR. A. B. GLEVECKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė Akių Ligos
3907 West 103rd Street
Valandos pagal susitarimą

Ofiso telef. PR 8-2220
DR. JANINA JAKŠEVIČIUS
JOKIA VAIKU LIGOS
2656 West 63rd Street
Firmad., antrad., ketvirtad. ir penkt. nuo 12 iki 3 val. ir nuo 5 iki 8 val. vak., šeštad. nuo 1 iki 4 val.

Ofs. PO 7-6000 Rez. GA 3-7278
DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3844 West 63rd Street
Val. kasdien nuo 1-4 p. p. ir 6 iki 8 val. Trečiad. ir šeštad. uždaryta

Visi telefonai 632-1381
DR. F. V. KAUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 So. 49th Court, Cicero
Val. kasdien 10-12 ir 4-7. Trečiad. ir šeštad. tik susitarim.

Tel. ofiso ir buto OLYmple 2-4159
DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1443 So. 50th Avenue Cicero
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vak. Išklyrus trečiadienius. Šeštadieniais 12 iki 4 val. popiet

Tel. RENANCE 5-1811
DR. WALTER J. KIRSTUK
(Lietuvis gydytojas)
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3925 West 59th Street
Val. pirmad., antrad., ketvirtad. ir penktad. nuo 12-4 val., p. p. 6-8 val. vak., šeštad. 12-3 val. p. p. o. trečiad. uždaryta

DR. NINA KRAUCEL
KRIAUGELIONAITE
AKUSERIJA IR MOTERŲ LIGOS
2750 West 71st Street
Tel. 776-5117, neatsiliepia skambinti 846-3900. Valandos pagal susitarimą

DR. IRENA KURAS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
KODIKU IR VAIKU LIGU SPECIALISTE
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue
Valandos: Kasdien nuo 10 v. ryto iki 5 v. popiet. Trečiad. ir šeštad. nuo 10 v. ryto iki 1 v. popiet.
Ofiso telef. HE 7-1168
Rezd. telef. — 239-2919

Ofiso HE 4-1818. Rez. PR 8-9601
DR. J. MESKASKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
SPECIALYBE VIDAUS LIGOS
2454 West 71st Street
(71-os ir Campbell Ave. kampas)
Val. pirmad., antrad., ketv. ir penkt. nuo 8 iki 7 val. p. p.
Tik susitarim.

Tel. — 282-4423
DR. ROMAS PETKUS
AKIU LIGOS — CHIRURGIJA ofisai:
111 N. WABASH AVE.
4300 N. CENTRAL AVE.
Valandos pagal susitarimą

DR. FRANK PLEČKAS
OPTOMETRISTAS
Kalba lietuviškai
2618 W. 71st St. — Tel. 737-5149
Tikrina akis. Pritaiko akinius ir "contact lenses".
Val. pagal susitarimą. Uždaryta treč.

DR. LEONAS SEIBUTIS
INKSTU, POSLES IR PROSTATO CHIRURGIJA
2656 W. 63rd Street
Val. antrad. nuo 1-4 popiet ir ketv. nuo 5-7 vakare
Ofiso tel. 776-2880; rez. 448-5545

DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Adresas: 4255 W. 63rd Street
Ofiso tel. RE 5-4410
Rezd. GR 6-0617
Valandos: pirm. ir ketv. nuo 1 val. iki 3 val. p. p. ir nuo 7 iki 8 v. vak. antr. ir penkt. nuo 1-4 val. p. p. ir vakarais pagal susitarimą.

DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir moterų ligos
Ofisai ir rez. 2652 W. 59th St.
Tel. P.ROSPECT 8-1233
Ofiso val.: Pirm., antr., treč. ir penkt. nuo 8 iki 4 val. ir nuo 6 iki 8 v. v. Šeštad. 2-4 val. popiet ir kitu laiku pagal susitarimą.

Ofiso tel. HE 4-2123. Namų GI 8-6195
DR. V. TUMASONIS
CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Val. pirm., antrad., ketv. ir penktad. 3-5 ir 6-7 — IS anksto susitarim.

Tel. P.ROSPect 6-9400
DR. ONA VASKEVIČIUS
(VARKAS)
GYDYTOJA IR CHIRURGE
6648 South Albany Avenue
Val. Pirmad. 6-8 p. p. antrad. 2-5 p. p. penktad. ir šeštad. 2-4 p. p. Kitom dienom tik skubiu reikalu, susitarim.

Tel. Ofiso PR 6-6446
DR. F. C. WINSKONAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3107 West 71st Street
Valandos: 1-6 val. popiet. Treč. ir šeštad. pagal susitarimą

DR. PETRAS ZLIOBA
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6449 So. Pulaski Road
Ofiso tel. 767-2141; namų 636-4860
Val. pirm. antr. ketv. 2-5 ir 6-8, penktad. 2-5. Šešt. pagal susitarimą

Danguolės Sadūnaitės poetinė arabeska

Pakeliui į Emaus stabelėjus

VLADAS ŠALTMIRAS

Danguolė Sadūnaitė, **PAKELIUI Į EMAUS**. Eilėraščiai, 1974. Apianka piešė ses. Ona Mikailaitė. Išleido Nek. Pr. Sv. M. Marijos seserų kongregacija. Spaudė Immaculata Press Putnam, Connecticut. Leidinys 96 psl., kaina \$2.50.

Danguolė Sadūnaitė pateikia mums labai intymius pokalbius su Dievu per subjektyvią lyrinę poeziją. Pačios knygos pavadinimas jau slepia subtilią simboliką. Iš šv. Luko Evangelijos žinome, kaip į Emaus keliauja du mokiniai, kalbėdamiesi apie įvykius Jeruzalėje ir abejodami Kristaus mirties prasmingumu. Kone po dviejų tūkstančių metų keliauja į Emaus Danguolė Sadūnaitė pati sau viena. Ji neabejoja Kristaus mirties prasmingumu. Keliaudama ji tarsi laukia Kristaus prisijungiančio kelio, kaip anuomet prie anuodvių. O to laukimo laike poetė kalba apie viską, ką mato eidama, ar, atsigrįždama į save, poetiniai žodžiais išlieja savo tikėjimą, norą susilieti su Kristumi, su Dievo amžinuoju pasauliu. Mirtis jai tėra tikėjimo didysis išsipildymas, todėl ji sugėba į tris eilutes surašyti gilų jausmų persunktą maldą:

Perkelk mane per upę, Dieve,
Visam, visam —
mane per upę perkelk (24)

Šios eilutės nėra vien maldą; jos yra ir trapi, žavi poezija. Perkėlimo per upę simbolika jau žinoma ne tik graikuose, bet, ko gero, eina į priešistorinius laikus. Taigi, šis simbolis peršoka laiką ir erdvę, jusliniai sulydydamas ne tik Sadūnaitės, bet ir mūsų visų žmogiškąjį netikrumą ir virpančią viltį — į tas tris eilutes. Šios eilutės parodo mums akivaizdžiai už literatūrinius traktatus, jog poezija yra žodis, ir tas žodis yra kaita ir tapimas. Sadūnaitė atsisako metrikos ir nemaža kitų įprastinių poetikos priemonių. Įvaizdis jos poezijoje yra viskas. Tuo

įvaizdžių ji ne tik piešia objektyvų pasaulį, kiek panaudoja jo vaizdus, įplaukiančius į ją, savo vidinio pasaulio atskleidimui. Todėl pats vaizdas jai yra visiškai atsitiktinis dalykas, o vaizdo atskambėjimas iš pasamonės — kertinis jos poezijos bruožas. Šia prasme, ji panėši į savo amžininkus amerikiečių subjektyvistus. Pasamonė nežino logiško nuoseklumo, kuris viską išdėsto laike ir erdvėje. Sadūnaitės poezija yra savotiška arabeska: be pradžių ir pabaigos. Subjektyvizmas išjungia visa, kas racionali ir seka vien be jokio vidinio ritmo pakelti pasamonės atsitiktinius, juslės

išstumiamus, vaizdus.

Saulė dar vis kraujuoja
vakuose
Ir aš matau Tave
turgaus aikštėje
nuplaktą (14)

Šis ketureilis taikliai iliustruoja Sadūnaitės pasamoninių vaizdų mišrinius šuoliavimus. Suoliavimais jie betgi būtų, tik objektyviai vertinant jos poeziją. Subjektyvia prasme, abu įvaizdžiai plaukia iš pasamonės be jokio vidinio ritmo pakelti mo. Galėtume teigti, jog Sadū-

naitė pertempia per visą knygą vieną vienintelę juslinę stygą ir vynioja apie ją įvairuojančius vaizdus. Įvairuojančių nuotaikų išjungimas yra būdingas tokiai pasamoninei poezijai. Ji nesukuria neatkartojamų paskirų eilėraščių, išjungdama dramą, charakterį, estetinę ekstazę. Taip rašant, poetas privalo tobulai naudoti vaizdinę leksiką, t. y. jo kalbos žinojimas turi būti pilnutinis.

Sadūnaitė perteikia mums nemažą labai savitų įvaizdžių:

Ir lyg bitės,
Saulės spinduliai dūzgia —
virš vandens (34)

Vakarop, Tavoji ranka
nurenka —
spindulius,
kaip žuvis nuo jūros (36)

Tavo kūnas
yra kaip upė,
kurios krantus
gerai pažįstu —
ir sąnarių saldumą (38)

Ak, saulėteki,
gandralizdi —
praradęs kryptį,
iskridai į mano
kambary — (43)

Jau vakaras.
jau sodas išburioja (87)

Panašiais įvaizdžiais nusagyta visa Sadūnaitės knyga. Jie mums ryškiai atskleidžia jos savitumą ir subtilų poetinį jausmą. Bet pasitaiko pas Sadūnaitę nevisai pateisinamų ir vaizdinių, ir kalbinių konstrukcijų. Mums tai suprantama, nes Sadūnaitė rašo ne tik lietuviškai, bet ir angliškai. Literatūros istorija betgi mus moko, kad žmogus tegali tobulai kurti tik viena kalba. Kuriant dviem, viena jų būtinai nukentės, jei ne abi. O kokią laimę būtų kurti vien lietuvių kalba, nes ji tebelaukia iškeliamą į pačias viršūnes.

Danguolė Sadūnaitė Nauji eilėraščiai

ROŽE ŽYDI

tamsus avilys,
(raudonai juodas) —
į kurį susimetė
triukšmingas
saulės spindulių
spiečius —
ir kvapas aitrus
palengva tirpstančio
vasaros aukso

ROŽES SODĖ

I.

kažkas į mano širdį
pusto ir pusto —
jūsų kvapą ir jūsų raudonumą,
jūsų raudonumą ir jūsų kvapą
pusto ir pusto...
kol dar vis tebežydi —
kol dar neišgertas
mėlynas dangaus vymas.

II.

mano rankose jūs —
kaip gaisras,
rožės,
(pirštai aplipę duslia ir tiršta spalva.)
su jumis peržengsiu džiaugsmo ribą:
ir ilgai dar gyvensiu;
užpūstyta dryžuotu dangumi —
ir tarp raudonų liepsnų pražuvusi

III.

toks troškulis
jūsų žiedlapuose raudonumo.
geriate ir geriate,
geriate ir geriate —
šimtametį vasaros dieną,
iš gilaus saulės šulinio —
šimtametį žolę

VASARA

I.

visi sutilpsime
šitame liepų žydėjime
(jau liepžiedžiai tyliai
išsuausuoja saulę...)

Anastazija Tamošaitienė Eglės vestuvės (gobelenas) iš parodos Winnipege, Kanadoj. Žiūr. kultūrinę kroniką 7 psl.

2.

geltoname užesy
garuos mūsų dainos...
(visi sutilpsime čia.)
paskui, mus perkoš žvaigždės

AKACIJA ŽYDI

I.

Ir koks nelūgus pulsas
žydėjimo —
šio lengvo, rausvo debesies:
šios liepsnos, žemėje
privalkintos...

2.

Ir norėčiau šį žydėjimą
pakartoti savimi —
tik nežinau, ar suspėsiu?

Viešnage Pirenėjų pusiasaly

Vasaros kelionių įspūdžiai ir vaizdai

A. TYRUOLIS

(Tęsinys iš praėjusio šeštadienio)

Prado meno lobynuose

Kai kas sako, kad jau vien dėl Prado muziejaus meno lobis verta keliauti į Madridą. Po apsilankymo iš tikrųjų gali sutikti, kad Prado statytinas į vieną gretą su Paryžiaus Luvru ar Florencijos Pitti galerija. Madridui jis yra tas pat, kas New Yorkui Metropolitan ar Dresdenui Zwingeris (kur sovietai, sako, vėl gražinę garsiąją Rafaelio Sikstinę Madoną, išvežtą per praeitą karą). Vis dėlto rūmai viduj, atrodo, nėra per daug pritaikyti galerijai — jie, sako, buvę statyti gamtos muziejaus reikalui — ir apšvietimas lyg nėra pakankamas. Gal dėl to dabar ne per pietu pertrauką neuždaro, kad daugiau to vidurdienio apšvietimo užtektų.

Prieš klasikinio stiliaus muziejaus rūmų fasadą tave pasitinka genialus Velasquez su paleto rankof. O jei esi pro šiaurinįėjimą, kuriuo lankytojai daugiausia ir naudojami, sveikins kitas meno didžiūnas — Goya. Pietinį korintinį fasadą prižiūri Murillo. Kur nors turėtų būti ir El Greco kaip ketvirtasis ispanų meno korifėjas.

Kaip istorija sako, Prado meno lobius tikrai gali vadinti karališkais, nes jų pagrindą sudarė imperatoriaus Karolio V ir jo sūnaus Pilypo II, tų dviejų ano meto galingiausių Europos valdovų, ilgai kaupiti meno rinkiniai. Metams slenkant, dėjęsi kitų valdovų rinkiniai, dovanos iš Kastilijos vienuolynų, palikimai ir nupirkimai. Bet jei lyginsi Prado su Luvru ar Vatikanu, tai jis, tur būt, bus už juos mažesnis, bet jo rinkinys laikomas pačiu brangiausiu visoje Europoje.

Kas galėtų aprašyti tuos įspūdžius, kuriuos sukelia genialųjų meno kūrėjų veikalai? Aprašymas čia nedaug tepadės, tai reikia pačiam išgyventi. Dėl to ir aš čia tedsu tik vieną kitą įspūdį, kurį ten teko patirti per palyginti ribotą laiką. Nes kas iš mūsų turėtų tiek laimės, kaip dail. K. Zoromskis, kuris ten keletą metų praleido, tarp kitko ir žavingajame Retiro parke radęs vertingų siužetų.

Trijų tūkstančių paveikslų girioje (apie 80 salių) tikrai lengva pasiklysti, jei nesusidarytum plano iš anksto. Nes ir laiko klausimas svarbus: jei tik po minutę stebėtum prie paveiklo, reikėtų daugiau kaip dviejų išties parų laiko. Dėl

to, kas jau buvo Luvre, Florencijoje ar Vatikanė, čia pirmiausia ieškos pačių ispanų meistrų, bent tu, kurie jį jau lauke pasitiko. Juos čia nesunku krūvoj surasti, nes jiems paskirtos atskiros salės: Goyai 9, Velasquezui 6, El Greco 3.

Pradėjau nuo Velasquez, kuris čia laikomas menininkų karaliumi. Jis ir pats bendravęs su karaliais, buvo Pilypo IV dvaro rūmų menininkas, to darbo, tur būt, išmokęs iš Tiziano, kurs jam

pradžioj turėjęs įtakos. Čia sukaupia daugiausia ir patys geriausi jo kūriniai, kaip Marijos karūnavimas, Magų pagarbinimas, Bredos paėmimas, Princas Baltazaras Carlos, Infantė Margareta, Girtuokliai ir visa eilė karališkųjų portretų. Koks spalvų, kompozicijos ir perspektyvos suderinimas! Kokia graicija, koks natūralumas trykšta iš ant šelstančio žirgo belekiančio princas Baltazaras Carlos (kiek primenančio Tiziano Karolį

V). Bet pats būdingiausias Velasquez kūriny yra Freilinos (Les Meninas). Jis bene daugiausia lankytojų pritraukia. Čia parodytas toks perspektyvos burtas, kad menas susilieja su tikrove ir pats paveikslas dingsta, kai jį matai užpakaly kabančiam veidrody.

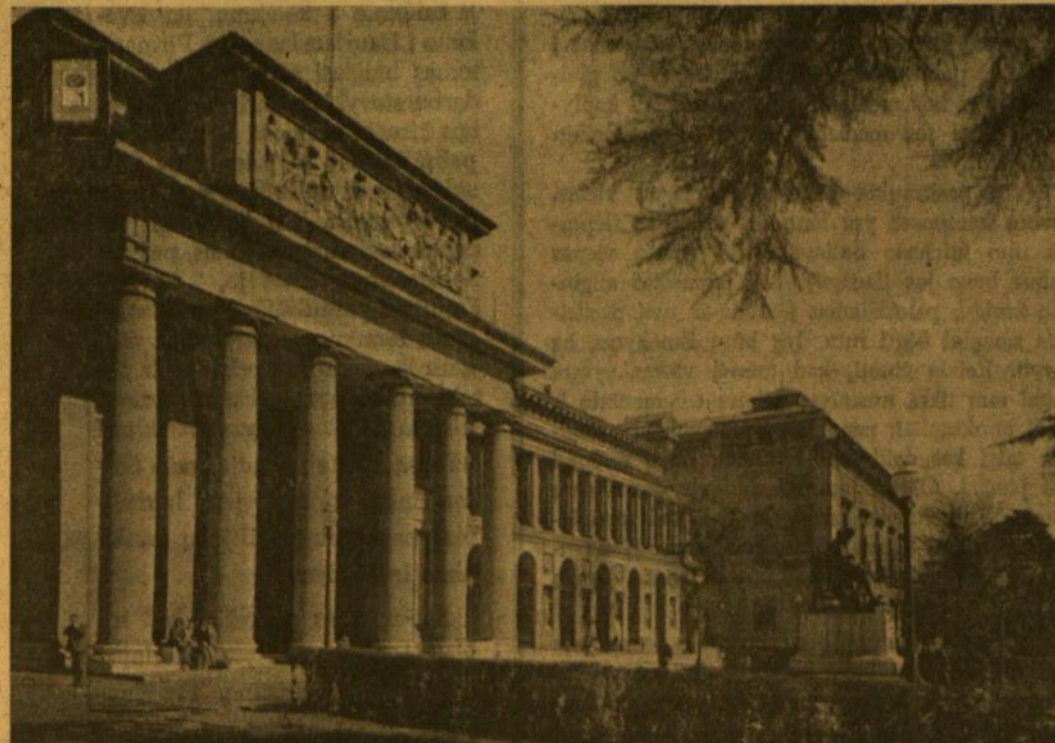
— Kur gi pats paveikslas? — kažkas kartą sušukęs.

Iš tikrųjų tai lyg kokia gyva scena, į kurią ir pats dailininkas įsimaišęs, kad ją nupieštų.

Berods, su panašia nuostaba būdavo žvelgiama, kiek pamenu, į Rafaelio Madoną Dresdene, tik, žinoma, dar ir su pietizmo jausmu, nes paveikslas buvo įtaisytas atskiroj patalpoj, lyg koplytelėj. Misticizmas nėra svetimas ir Velasquezui.

Kiek šiurkštesnis, bet taip pat genialus yra Goya. Ir jis, kaip Velasquezas, bendravo su karaliais, buvo Karolio IV dvaro rūmų dailininkas, bet šalia karališkųjų portretų ir scenų užgriebė vaizdų ir iš paprasto gyvenimo. Jis pirmiausia portretistas, kaip rodo jo paties autoportretas. Tur būt, kad patenkintų abejus skonių, jis nutapė Mają aprengtą ir nuoga (Tiziano pavyzdžiu). Nesvetimas jam ir ispaniškasis misticizmas, kaip matyti iš Nukryžiuotojo ar Šv. Seimos. Goya buvo patriotas, kovojęs prieš Napoleono invaziją, ir kaip tai padaryti menu, parodė tarp kitko ir savo Mamelukais, kur vaizdas, primamas bulių kautynes. Kai kurios Goyos graviūros, pvz. Saturnas, ryšas savo vaikus, kelia šiurpą. Tokiu "juoduju menu" buvo nukabinėjęs visas savo namo sienas.

Grėžiuos į El Greco, išimtinai religinių temų menininką. Ir jam rūpi spalva ir simetrija. (Nukelta į 4 pusl.)

Madridas, Prado muziejus su Velasquezo paminklu prieky.

VIEŠNAGĖ PIRENĖJŲ PUSIASALY

(Atkelta iš 3 pual.)

bet tai jau nebe velasqueziskos tikrovės, bet idėjos kūryba. Jo kūrinius lengvai gali išskirti iš kitų dėl jų išsijusio, i mistinę buitį besiveržiančių, lauzytų, dramatiškai barokiškų figūrų. Jo Trejybės ar Piemenų pagarbinimas — tikri dramos veikalai, kur veiksmas eina viršum žemės ribų. Kiek nežemiškos išraiškos atsispindi Kristuje, apglėbiamame kryžiu. Šventojų šeimoj Marija, atrodo, ne tiek džiaugiasi, kiek švelniai, subtiliai liūdi dėl būsimo likimo — kas galėtų atsispirti prieš tą mistinį jos nusiteikimą? Kiek gilaus simbolizmo šv. Jono apaštalo paveikslel El Greco, sako, meniškai išreiškęs tai, ką šv. Teresė ir šv. Jonas nuo Kryžiaus pergyvenę religiška. Tai sielos "laiptai į Karmelio kalną", tai pasiveržimas pro "tamsiąją sielos naktį", kaip tai poetiškai išreiškė šv. Jonas nuo Kryžiaus:

Šventu džiaugsmu apsvaigus
Ir galva Mylimajin atsišliejus,
Jaučiu: pasaulis dingio;
Ko man bereikalinga,
Kai žydi vietoj ašarų lelijost

Metu žvilgsnį į Murillo darbus, kuriems skirta išta salė. Tai išimtina religinės temos: Šventoji šeima, Ecce homo, šv. Ona ir Mergelė, Piemenų pagarbinimas, Apreiškimas, šv. Pranciškaus vizija, šv. Jeronimas, Nekaltas Prasidėjimas, kurių jis buvęs nupiešęs bene aštuoniasdešimt, ir pačiam geriausia pozavusi jo dukte. Murillo misticizmas delikatus, sušvelnintas, toks jis ypač trykšta iš jo Madonų. Kas bepajęgtų XX amžiuje pavaizduoti tokią Madoną, kurios žvilgsnis dvasingai pakeltas į dangų, kai moteris taip degraduota ir vis daugiau degraduojama ir tolimama nuo ano didžiojo pirmavaizdžio. Dėl to, atrodo, nieko nėra išganingumo mūsų laikam, kaip laikas nuo laiko žvilgsnį kreipti į anuos kai kieno taip ujamus viduramžių laikus, kai tebebuvo ir tikėjimo vienybė ir kitas doros supratimas.

Bet reikia padaryti pertrauką. Muziejaus restorane gausu užkandžiutojų: vienį atsidėję ten rimtesniems užkandžiams, susėdę už stalo, kiti greitosiomis ir statū prie baro užkanda (į jų eilę ir aš įsiriškuoju) ir vėl tęsia muziejaus lankymą, kurs prasideda 9 val. ryto ir baigiasi 9 val. vakaro.

Po pačių didžiųjų žvaigždžių dar seka visa eilė mažesniųjų. Ir taip iš lėto susidarai apytikrą gyvenimo vaizdą, kurio gal neišgausime iš tikrovės. Prieš tave atsiveria ne tik karalių ir valdovų istorija, bet ir paprasto kasdieninio gyvenimo scenos su pačiais būdingaisiais jų bruožais.

Prado meno muziejuje dar sukaupti dideli Italų, flamų, vokiečių, olandų meno lobiai. Kiek mažiau britų, portugalų, švedų. Iš italų čia ypač gausu Tiziano, iš flamų Rubenso kūrinių. Po juos praeini kiek spartesniu žingsniu, kai gerą jų kūrybos dalį jau teko "įsisavinti" Lavre, Florencijoj ar Vatikane.

Jau pradeda temti, tamseini šešėliai krinta ant paveikslų, o jau ir žingsnis apunko, bet tie vaizdai, nedarūs vaizdai, kurie paniro sielos gelmė, juo skaidriau išnirs, kai užkris nakties tamsa.

Toreadoro triumfas ir tragika

Ankstąvą sekmadienio popietę Bulių aikštėj (Plaza de Toros) jau zuja būriai žmonių, stoji į ilgas eiles prie kasos, kurios durys atsidarys gal tik po kokių dviejų valandų. Ta kasa didžiuliame kolizėjiniame pastate, kurio bokšte išrašyta, kad tai Bulių kovos amfiteatras. Atrodo, kad tos minios, kaip ir romėnų laikais, ištroškę "panem et circenses" (duonos ir žaidimų).

Aikštės pakrašty, viename stende, jau ir dabar pardavinėjami bilietai. Tie brangesni. Stovintieji eilėj laukia pigesnių. Kasininkas rodo gero kai apdliusia nuotrauką ir sako, kad gausi bilietą netoli prezidento ložės.

— Kokio prezidento? — paklausiau, nebūdamas tikras, ar tai nebus ko gero pats Franco, kurs, kaip buvau girdėjęs, tas jaučių kovas mėgėtas ir į jas dažnai atsilankęs.

— Administracijos prezidento, — trumpai atsakė kasininkas, duodamas suprasti, kad vieta netoli to prezidento ypač svarbi. Kaip vėliau paaiškėjo, tas prezidentas duoda ženklą visai imtynių eigai. Bet keistas daktas: po pirmojo veiksmo publika, į ji atsigrįžusi, ėmė šaukti tokius balsus, kad ausis reikėjo užsiimti. Jis neva buvęs kaltas dėl vieno toreadoro mirties.

Eiti ar neiti į tas kontroversines imtynes, vienų uite ujamus, kitų taip aistringai lankomas? Kaip pastebėjau vėliau, mažiausia 20.000 vietų amfiteatras buvo sklidinai užpildytas. Nusveria motyvas, kad reikia vis dėlto pačiam įsitikinti, kad galėtum, anot Maironio, "dalyką autentiškai išdėti".

Dar turiu nemaža laiko, užėmu į gretimą Bulių kafeteriją (viskas čia aplink susiję su bulių vardu). Kafeterijoj pilna užkandžiutojų ir, palyginti, gana triukšminga. Atrodo lyg visi įkaiję, laukdami kažko nepaprasto. Protarpiais galvoju apie tą būsiamą spektaklį. Prisimenu Blasco

Velasquez pasitinka Prado muziejaus lankytojus. Jo papėdėje straiptinio autorius.

Velasquezo "Frellinos (Las Meninas)", populiariausias jo kūriny. Paveikslo kairėj pats Velasquezas.

Ibanez romaną "Kraujas ir arena", kur rašytojas tas žaidynes pavadina barbariškoms, nors joms besipiktinantiems užsieniečiams primena, kad ir jie arkliai lenktyneis ir įvairiomis medžioklėmis nemažiau kraujo išlieja.

Vis dėlto panaudoti gyvulių žaidimui, jį erzinant ir tuo pat tikslu nužudant, nėra nei moralu nei žmoniška. Kaip gali išlaikyti gyvulių globos draugija? Bet ką gyvulių globos draugija, kad net paties popiežiaus Pijaus V ekskomunika nieko nepagalbėjo: kai tauta nepaklausė, kitas popiežius ją nuėmė. Nieko negelbėjo nei karalių bei diktatorių, nei pasaulinės bei dvasinės valdžios draudimai. Taip tas savotiškas žaidimas įsigalėjęs tautoj, įsigėręs į jos kraują. Tur būt romėnai, panašią areną net su krikščionimis specialistai, ją bus išmokę, jį ir gal negreit tą amatą mes. Sako, tai susiję ir su senom tautos tradicijom, su religiniam aukom.

O kiek literatūros apie tas žaidynes prirašyta — vežimais galėtum vežti — kiek romanų ir poezijos prikurta, kiek žodynų, enciklopedijų, žurnalų išleista, kiek meno kūrinių priptęsta, net tokių, kaip Goyos ir Picasso! Net Baironas jas apdainavo "Child Harolde".

Gaunu bilietą pavėsių pusėj ir odinė pagalvėlė pasidėti an cementinių sėdynių (kitokių nėra). Vieta kiek atokiau nuo minėto prezidento vietos, bet arčiau durų. Tai jau gerai, nes ir Baedekeris patardavo ponioms sėsti arčiau durų... Greta manęs trys jaunutės studentės, ne vietinės, bet turistės, kaip paaiškėjo iš kalbos. Ir jos čia susigundė tuo žaidimu, lyg tai futbolo rungtynėm. Amerikiečiai tuo sportu, atrodo, per daug nesibodi, o vokiečių laikraščiai rašė:

— Nevažiuokit į Ispaniją atostogų vien dėl bulių žaidimų!

Didžiulėj, smėliu išpiltoj arenoj maišosi darbininkai, tvarkdariai. Lygiai šeštą valandą pasirodo du juodai apsirengę raiteliai ant žirgų, ieško "rakto" atidaryti durims ir pradėti veiksmą. Jį "rade" greit išnyksta, o po jų išeina puošniai apsirengusios žaidėjų grupės su matadoru (toreadoru) prieky. Šis persižegnoja: nėra tikras, ar išlikęs gyvas, kaip tas Šilerio narūnas, krisdamas į gelmes išgriebti brangenybėm. Užkulisį jis greičiausia irgi bus meldsis, kur yra speciali koplyčia, o šalia jos medicinos stotis su operaciniu stalu.

Visi pasitraukia į jiems numatytas vietas. Arenos kampuose yra lentomis užtvėtos slėptuvės nuo įmiršusio buliaus dūrių (kartą vienas bulius buvo jas įlaužęs!). Šis, papuoštas augintojo ženkle, paleidžiamas į areną ir tuoj pasileidžia smagiai bėgti ratu, lyg būtų išmokytas, ką daryti. Reikia žinoti, kad arenoj viskas vyksta pagal tam tikrą nustatytą griežtą ceremonialą ir labai punktualiai: per šešis dviejų valandų seansus, taigi kas dvidešimt minučių, buvo nudobti šeši jaučiai. O, tai jau per daug ir dar šventą dieną... Kaip naiviai kada galvojai, kad toreadoras gražiai su vienu jaučiu pasigrūms, jį nugulės, bet nenužudys. Panašias nekrūvinas jaučių žaidynes turį tik portugalai.

Pamatęs kapeadorų laikomas raudonas marškas, bulius stabtelė, lyg apsigalvoja, ir metasi į artimiausiąjį, kuris gyvuliui ant galvos vikriai užmetą tą maršką, o šis jau metasi į kitą. Ir čia

nieko nepėšęs, arenos pakrašty pamato bestovintį raitą pikadorą, puola jį badyti ragais, bet pro storą vielinį apdarą ne ką gali padaryti, o tuo pat metu pikadoras ilga ietimi perveria jaučio sprandą ir kraujas prasimuša didoka srove. Ispūdis klaikus, ir jauna porėlė, sėdėjusi kiek žemiau manęs, klyktelė ir žaibu nerte išneria lauk, po jų ir dar daugiau. Atrodo, lyg kils panika, bet greit viskas aprimsta, ir veiksmas vyksta toliau. Vikriai žongleruodami, banderilerai buliui į sprandą dar subeda tris poras kone metro ilgio lazdelių, savotiškų žeberklų su užkabū, kad neiškristų (viena kita, jaučiu belakstant, iškruto).

Gyvulys vis daugiau netenka kraujo, daros silpnesnis, bet jo iniršis didėja, jis kvėpuoja sunkiai visom paslėpsnim, lyg nujausdamas, kad po kelių minučių bus jo galas. Momentas gan graudus, lyg gyvulys sakytu:

— Kam jūs tai darot? Ko norit iš manęs? Kam mane kankinat?

Bet vienu momentu tokiu greičiu pasileidžia į strėlininką, kad tas, metęs žemėn kapą, vos spėja persiristi per užvarą: sekundės akimirksny jautis jį būtų iškėlęs ragais ir sviedęs į areną už kokios dešimties metrų negyvą, kaip ne kartą esą atsitikę.

Paskutiniame veiksmo matadoras vienas eina imtynių su bulium: raudona skara pridengęs estoką (ilgą durklą), taip prisitariama prie gyvulio, kad labai tiksliai apskaičiuotą momentą galėtų duoti jam mirtiną smūgį į sprandą ir perverti širdį. Nors momentas klaikus, bet minia šaukia matadorui:

— Olé! Olé! Olé! (t. y. bravo)

Bet kiek kartų bus kritęs ne tik jautis, bet ir matadoras, kaip tai vaizdžiai parodė Ibanez minėtame romane, sako, specialiai rašytame atgrasinti nuo to sporto.

Tada du šauniai pakinkyti mulai įbėga į areną ir išvelka pribalgūtą gyvulį. Kraujo žymės apibarstomos smėliu, ir tuoj pat prasideda kitas veiksmas.

— Kaip Jums tai patinka? — klausiu savo jaunąją kaimynę po visko. Toji mostelia ranka, lyg liūdnu žvilgsniu sakytu:

— Nė neklausk...

Nežinau, ar kas lengva širdim išsėna iš tokių žaidynių. Bent ne svetimtaučiai. Vietiniai, atrodo, prie to pripratę, jeigu gali po visko susiję kur kavinėj diskutuoti veiksmo eigą. Be abejo, žaidynių dalyvių išsiteniravimas, akrobatika jiems pats svarbiausias dalykas, o užsieniečiai dažniausiai to nė nepastebi, daugiau dėmesio kreipdamas į kankinamą gyvulį.

Paskutiniame veiksmo lemtingą momentą vis tik buvo girdėti, kaip moterys drąsino matadorą:

— Sè tranquillo, muchachol (Saltai, vaikine).

Šį jautis vis dėlto patį paskutinį momentą užkabino ragais. Kiek užgavo, sunku pasakyti. Paklęs jis dar bandė šokinėti, bet netrukus ne-tuavais buvo išneštas iš arenos.

Romantiškas ir didingas Bizet operos "Carmen" toreadoras po savo pergalės, šauni muzika

El Escorial — karaliaus rūmai, vienuolynas, pilis ir bažnyčia. Pilypo II mabolinis tikėjimo bastionas, iškilęs krikščionybės sidilimo metu XVI amžiuje.

jam sukurta, bet tikrovėj jo romantika yra daugiau panaši į tragiką.

Karalių panteonas

Mano paslaugusis šeiminkas jau iš anksto ryto parūpino "keliašatį" į Eskorialą, ispanų tautinę šventovę ir karalių panteoną. Lape pažymėtas tik vardas: Alfonso. Pavardės visai nėra ir, matyt, nereikia. Tas vardas čia toks populiarus, kad jį turintis net užsieniečiai laikomas lyg "savu". Gal ir ne veltui, nes, kaip istorija sako, vienas jų to vardo karalių iš maurų išveržęs Toledo ir padaręs Ispanijos sostine, dėl ko visa ano meto krikščioniškoji Europa džūgavusi.

Mūsų grupę sudaro nedidelis būrelis, ir kai iš Madrido patraukiame į šiaurę, prieš mus išnyra tolimoj Guadarramos kalnai, apytamsėmis viršūnėmis paskendę azūriniam danguje. Po kelių mylių grupės vadovė parodė El Pardo vietovę su šauniais rūmais, kuriuose gyvenęs Franco, apsuptas septynioliktjo amžiaus kilimų, paveikslų ir freskų lubose. Deja, ten patekti negalėjome, nes generalissimo apsuptas ne tik brangių kilimų, bet ir stiprių sargybų.

Po to kelias ėmė kilti aukštn, ir vaizdas darėsi įvairesnis. Pušys ir eglės kopdavo šlaitais aukštn ar leisdavos žemyn, granitinės kalnų viršūnės skverbėsi į dangų. Dar trumpai stabtelėjė vienoj vietovėj užkandžio, netrukus atsiradome kaimelyje, kur prieš mus išnro milžiniško dydžio rūmai. Tai ir buvo garsusis Eskorialas — ir vienuolynas, ir pilis, ir šventovė, ir karalių panteonas.

Tie mūrai iš karto veikia kiek sunkokai. Šimtai langų, į tave sužūrę, lyg norėtų kiauiai perverti. Lyg kažko trūksta — kamizo šen ar ko

lonos ten, žodžiu, sritiesnio meno. Kažką panašaus kažkur esi matęs — ar tai tik nebus Venecijos dožų palocių kopija, tik, žinoma, kur kas didesniu mastu. Bet iš kitos pusės pajunti ir kažkokį didingumą ir nesugriatūnamumą, kurio retai kur kitur užtiksi.

Grupės vadovė aiškina rūmų atsiradimo istoriją. Tai karaliaus Pilypo II gyvenimo kūriny, kuriam jis pašventė mažiausia dvidešimt metų. Tokio stiliaus rūmų jis ir pageidavęs, pats išdirbdamas statybos planus ir sekdamas darbo eigą net pro žiūroną iš Madrido Alkazaro. Gal būt grįždami pamatysim ir tą sėdynę oloj, iš kurios karalius čia pat sekęs statybos darbus.

Pro Karalių kiemą įeiname į rūmus, kurių vienoj pusėj kolegija, o kitoj buvęs vienuolynas ir begaliniai koridoriai, skliautai, granito laiptai. Tų koridorių ilgis siekia apie pusantro šimto kilometrų! Kiek dienų reiks, kad juos pereitumėm?

Šienose galybė kilimų su istoriniais paveikslais. Štai vienas jų vaizduoja Lepanto mūšį, kur Europa buvo išgelbėta nuo turkų antplūdžio, štai kitas, kur parodytas St. Quentino mūšis, davęs akstiną atsirasti šiem rūmams. Po to mūšio, kurio metu buvę nugalėti prancūzai, bet patys ispanai sugriovė šv. Lauryno bažnyčią, Pilypas II prisiekęs pastatyti vienuolyną to šventojo garbei. Kartu tai turėjo būti ir nekropolis jo tėvui Karoliui V. Pagaliau ir pats Pilypas II ryžėsis ten praleisti paskutiniuosius savo gyvenimo metus. Tų rūmų keturkampė forma primenanti geležines grotelės, ant kokių buvo deginamos šventasis kankinys.

(Bus daugiau)

NAUJOJI SOLŽENICINO KNYGA

Nobelio laureato Solženicino knyga "The Gulag Archipelago" yra ne beletristika, o tikrovės — vengų darbo stovyklų aprašymas. Medžiaga Solženicinas ėmė iš savo paties patyrimo, iš pasikalbėjimų su 227 kitais gyvais išlikusiais, iš slaptų leidinių Rusijoje — samizdat — ir net iš liudininkų, kurie pasiekė Vakarus ir paskelbė savo patyrimus. Pirmoji knyga turi dvi dalis, o iš viso numatoma bus parašytos septynios dalys.

Solženicinas aprašo ištisus Sovietų teroro aukų istorijas, nuo jų arešto, tardymų, siuntinėjimo į kalėjimo į kalėjimą, iki išvežimo į žiauriausias salas. Pirmasis tomas baigiasi atvykimu į vengų darbų stovyklas, kurių aprašymas bus kituose tomuose. Solženicinas pabrėžia, kad ta sprespauda prasidėjo ne su Stalinu, o su Leninu ir revoliucija. Tai išplaukia iš pačios sovietinės sistemos, pažymi Solženicinas. Anot jo, Sovietų Sąjungos pasaulėžiūra yra ideologinių žemumų, negaivinama religinių ir moralinių principų ir pateisinanti blogus veiksmus. Komunistinė ideologija yra atsakinga už visą išlietąjį kraują, rašo Solženicinas. Jokie Sovietų laimėjimai nepateisina milijonų kankinimo ir išžudymo.

Solženicinas pabrėžia, kad sovietinė sprespauda yra keleriopai žiauresnė už caristinę. Tie žiaurumai jį taip paveikė, kad jis iš

komunisto pasidarė krikščionimi. Solženicinas tvirtina, kad komunistai išžudė 66 mil. žmonių ir dabar vairuoja į karą su Kinija. Rusijos išsigelbėjimą jis mato grįžime į tradicines vertybes (jp)

A. TVERAS

LAIKRODŽIAI IR BRANGENYBĖS
Pardavimas ir taistymas
2646 W. 69th St., Tel. REpublic 7-1941

Filomena sako...

KAS NETAUPO ATEIČIAI, TAS NEŽIŪRI Į SVIESESNĮ IR TINKAMESNĮ GYVENIMĄ.

Socialinis apdraudimas yra per mažas pragyvenimui. Augšti nuošimčiai mokami Chicago Taupymo bendrovės pridėjus prie Social Security, suteiks Jums ramias dienas jūsų senatvėje, 5.25% ant paprastų knygučių, ir iki 7.5% ant certifikatų.

Šį metą Chicago Taupymo bendrovė švenčia Auksinį Jubilėjų ir turi laimėjimui - kelionę į Hawaii, Disneyland, Las Vegas ir daug kitokių laimėjimų. Atsilankykite.

CHICAGO ★★★★★

savings and loan association

6245 south western avenue 476-7575

Su poetu Antanu Miškiniu ir žurnalistu Antanu Bružu Sovietijos kalėjimuos

[Vakarų pasitraukusio vengro knyga

1963 m. The World Publishing Co. Cleveland—New York išleido Raphael Rupert 224 p. knyga "A Hidden World. Nine Years of Confinement in Communist Prisons and Concentration Camps". Autorius — vengras, teisės mokslų daktaras-advokatas, rusų buvo įtartinai dirbęs britų naudai. Iš tikrųjų karo metu jis dirbo su angliais prieš vokiečius. 1947 m. jis buvo Vengrijoje rusų suimtas, "nuteistas" 25 metams priverčiamąjį darbo stovyklon ir pirmučiausia išvežtas į stovyklą Nr. 10, už Maskvos, Mordvijoje, Dubrovo apylinkėje. Tai knygai pritarimą parėš žinomas britų politikas Edward Crankshaw, rašytojas, 1941-43 m. Britų karinės misijos Maskvoje narys, vienas geriausių Sovietų Sąjungos žinovų. Knygoje pateikiami Ruperto patirtimi rusų kalėjimuose bei stovyklose ir susitikimai, bendravimai su kitais tu pat stovyklų kalniais.

Rusai Vengrijoje (1) jį tardė net porą metų; į Rusiją jis buvo išvežtas 1949 metais. Tada stovyklos Nr. 10 karantine, baigiantis naujai atgabentų kalinių patikrinimui, naujus kalinius "vizitavo" rusų generolas. I jo paklausimą — ar kuris kalinių turį kokią skundą atsiliepė du berniukai lietuviai, reikalaudami juos perkelti į vaikams skirtą stovyklą. Generolas jiems atsakė, kad jie, įsijungdami į partizaninę veiklą Lietuvoje, o ypač būdami mokiniams, tai darė sąmoningai, užtat jie yra baudžiami kaip suaugusieji ir į vaikų stovyklą jie nebus perkelti. "Jūs", pridūrė generolas, "nusikalote dvigubai, nes Lietuvoje gavote gerą išauklėjimą" (61 p.).

Tose stovyklose Rupertas buvo artimai susidraugavęs ypač su lietuviais, — redaktoriumi Antanu Bružu (69-71, 74, 80, 170, 201 ir kit. psl.) ir poetu Antanu Miškiniu (132, 170 ir kit. p.). Ypač Antanas Bružas Rupertui daug padėjo.

Stovykla Nr. 10 buvo skirta "pavojingiems" kaliniams — žni-

pams, aršioms komunizmo priešams ir t. t. Joje tada buvo apie 3000 kalinių, kurių tarpe buvo 28 tautų "atstovai" iš 14 Europos kraštų. Bet buvo taip pat ir eskimų, japonų, lapių, persų, tibetiečių, turkų ir t. t. Ruperto teigimu (82 p.) lietuviai, latviai ir estai buvo vieni kultūringiausių. Jie pirmieji padėdavo "naujokams", kurie, atgabenti į tą stovyklą, pradėjo pasimesdavo, — dalinosi savo maisto siuntinių atsargomis su naujokais. Jie Rupertui pasakojo, kad praeityje jie dar nebuvę per daug geri kaimynai, bet dabar (t. y. po II-jo pas. karo) lietuviai, latviai ir estai yra susijungę prieš bendrą priešą — rusą, kovojo ir vis kovoja, norėdami išlaisvinti. Toji kova, rašo Rupertas, būnant jam stovyklose, vis tęsėsi. 1954 m. į tą stovyklą atgabentas estas gydytojas pasakojo, kad Estijoje ir tuometu vis dar atsiradavo nauji partizanų daliniai (83 p.).

Kovoje prieš rusus pabaltiečiai sudarė labai trumpius vienetus. Bet jie kovojo vieniši, nesitikėdami jokios pagalbos iš Vakarų. Europa ir Jungtinės Tautos, jiems, rašo Rupertas, buvo pamotė. Kai rusai užėmė jų kraštus, Vakarai nieko nedarė. Užtat kai stovykloje dar atsiradavo koks "entuziastas", tikintis, kad rusų pavergtų tautų išlaisvinimas ateisias iš Vakarų, baltai sakydavo, kad Vakarai niekad nepradėsį jokio karo jų (baltų) ir kitų pavergtų tautų išlaisvinimui (84-85 p.). Tarp kitų kalinių Rupertas ten sutikęs ir vieną lietuvį, kuris jaunystėje buvęs Lenino šoferis. Pastarasis pasikalbėjime pripažinęs, kad už Stalino nusikaltimus turįs būti atsakingas ir Leninas su savo draugais, nes pradėjęs visas tas revoliucijos baisybes (85-86 p.).

Kita stipri etninė grupė toje stovykloje buvo lenkų, dauguma jau pabuvusių Arktikos ir Vorkutos stovyklose. Iš lenkų Rupertas patyrė, kad 1953 m. Vorkutos srities streiko metu to rajono stovykloje Nr. 29 streiką buvo su-

organizavęs buv. komunistinės Lenkijos pulkininkas. Streikininkams nesutinkant pradėti darbo (kasti antracitą, kuris tuo metu šildė visą Leningradą), 1953.VIII. 1 d. tą stovyklą apsupo NKVD kariniai daliniai ir pradėjo kulkosvaizdžiais šaudyti į barakus. Kelių minučių bėgyje buvo sužeista 200 ir užmušta 29 kaliniai. Po to, minėtas lenkų pulkininkas su visu tos stovyklos streiko komitetu buvo suimti ir nužudyti. 1958 m. autoriui tą žinią patvirtino vienas vengrų veterinarijos gydytojas, 1953 m. buvęs Vorkutoje (86-88 p.).

Tokioje įvairių tautų "mišrainėje" nenuostabu buvo, kad toje pat stovykloje greta vieno buvusio Hitlerio adjutantų generolo Lombardo (kuris ir toje stovykloje buvo likęs ištikimas Hitlerio, kultui ir kasmet šventė savo Führerio gimtadienį), sunkių darbų prie rąstų krovimo dirbo buvęs Lenino vertėjas irgi fanatikas, tik jau marksistinis ir... senas žydas, išsigelbėjęs iš nacių Lombardas bandęs įrodinėti, kad nacių vykdytas žydų žudymas, deginimas egzistavęs vien sąjungiškų propagandoje (88-89 p.). Sužeistas prie rąstų krovimo miške ir laikinai pusiau paraližuotas, Rupertas buvo perkeltas į stovyklą Nr. 14. Kiek atsigaivęs, gavo darbą remontuoti bei valyti NKVD pareigūnų butus namuos už stovyklos ribų. Tada jis turėjo progos pamatyti, kaip gyvena tie Sovietijos "privilegiuoti". Jo nustebimui, ten tu "išrinktųjų" butuose viešpatavo baisi nešvara, dvokimas (ypač vasarą) ir neišsakytas skurdas. Dauguma tų butų buvo beveik be jokių baldų ir indų, o utelių ir blakių juose buvo gal net daugiau negu kalinių barakuose (133-134 p.).

Vienas iš tos stovyklos kalinių slapų užsiėmimų buvo sisteminis mokymasis kalbų, o ypač anglų kalbos. Tokie "užsiėmimai" daugiausia vyko stovyklos aptarnavimo įmonių patalpose, pvz. siuvykloje. Toje stovykloje autorius susitiko ir susidraugavo su žinomu lietuvių poetu Antanu Miškiniu. Pastarasis, Rupertas žodžiais, buvo vienas geriausių savo krašto poetų, kalbėjęs gerai angliškai ir labai daug jam pačiam pasakojęs apie Byron'ą ir Keats'ą (132-133 p.).

Apie kolchozus iš rusų, žemės ūkio specialistų, buvusių drauge su autoriumi tose pat stovyklose, Rupertas išdėmėjo, kad tada patenkintamai veikė tik vienas, kitas kolchozas prie didesnių geležinkelio bei miestų. Tokie kolchozai buvo nuolat rodomi, ypač

Vytautas Ignas Nuotrauka Vytauto Mažello. Vienam iš ryškiausių lietuvių dailininkų Vytautui Ignui š. m. gegužės 16 d. suėjo 50 metų. Pradėjęs dailės studijas dar Vilniaus dailės akademijoje, pokario metais jis tęsė V. K. Jonyno įkurtoje Freiburgo dailės mokykloje, ją baigdamas 1948 m. Atvykęs į JAV dirbo įvairiose vitražų studijose, rengė savo tapybos ir grafikos parodas, dalyvavo bendrinėse parodose. Šiuo metu dailininkas, įsikūręs nuosavoj sodyje Connecticut valstijoje, laukia pašvenčia vien kūrybai. Vytauto Igno tiek tapyba, tiek grafika giliausiomis savo šaknimis yra atsiėmusi į lietuvių liaudies meno klotus. Jubiliasas yra vienas iš lietuviškiausių moderniųjų mūsų dailininkų, lietuvių liaudies meno brazieris, spalvų ir nuotaką iškeliantis iki subtilaus individualumo aukštumų.

užsieniečiams, kaip naujos žemės ūkio sistemos "laimejimai", tuo tarpu tūkstančiai kolchozų gyveno baisesiai skurdų gyvenimą. Galvijų skaičius visoje Rusijoje buvo daug žemesnis nei caro laikais, nors vakariečiai, rusų pakviesti į parodomuosius kolchozus, tokių dalykų nematė (140, 162 p.).

Po Stalino mirties, 1953 m. pradėta paleisti iš stovyklų užsieniečius. Deja, baltai buvo laikomi "rusais". Rupertui sunkiausia buvo skirtis su Antanu Miškiniu (170 p.). Pats gi užsieniečių paleidimas užtrukęs dar ilgiai. Tik 1955 m. Rupertas buvo grąžintas į Vengriją, bet iš kalėjimo buvo paleistas tik sekančiais metais prieš pat sukilimą Vengrijoje. Vakarams nieku nepadėjus kovojantiems vengrams ir rusų tankams sukilimą nuslopintus, Rupertas pasitraukė į Vakarų, norėdamas kuo toliau būti nuo to "pragaro žemėje" — Rusijos. Savo patirtimi ir susitikimais su žmonėmis daugybėje kalėjimų stovyklų Rupertas patiekia be pagiežos, stengdamasis būti objektyvus. Tai tikra to žodžio prasme liudininko parodymas byloje prieš rusiškąjį genocidą. Dn.

daroma lietuvių kalbos mokslui ir praktikai. Kiek galėdamas, seku Lietuvos kalbininkų darbus,

juos skaitau, kur reikiant jais pasinaudoju savo reikalui ir kartais juos spaudoje vertinu. Stengiuos vertinti dalykiškai, objektyviai: kur kas daroma tikrai gerai, naudlingai, ten teigiamai pasisakau ir net pagiriu, o kur kalbos dalykai sumaišomi su politika, ideologija ar propagandai, nu-būninkai domisi tais mano pasisakymais, jie man atsiunčia kny-gų, su kai kuriais iš jų susirašinėju, svarstau naujai iškilusius klausimus, jie man atsako, reiškia savo nuomonę ir t. t. Taigi, atrodo, nemaža bendradarbiaujama, bet tas bendradarbiavimas nėra visai normalus, abipusis. Štai keli faktai.

Lietuvių enciklopedijoje yra paskelbtas gana geras, išsamus apžvalginis ir tuo pat metu vertinamas A. Salio Lietuvių tarnių aprašas. Gerai žinodamas, kad atskiri asmenys negauna tos enciklopedijos laisvai pasiskaityti, aš padaryčiau šio straipsnio fotokopiją ir vienam nusiunčiau — negavo. Kitą kartą nusiunčiau Lituanistikos instituto 1971 m. suvažiavimo darbų du egzempliorius, kur yra mano straipsnis apie lietuvių kalbos etimologinio žodyno problemas ir V. Smolstygą (Schmalstieg) rašo apie J. Kazlauską bei jo darbus, — irgi negavo nei vieno. Kadangi atskirai siunčiami Aidų numeriai privatiems asmenims paprastai "dingsta", tai aš iššūpau iš 1972 m. Nr. 8 V. Smolstygą ir P. Joniko straipsnius apie A. Salį bei jo darbus ir nusiunčiau — "žuvo" pakeliui. Bet toliau dar kuriožiskiau yra. Savo grynai kalbotyrinio straipsnio apie lietuvių vandenvardžius ir trijų recenzijų išsiunčiau bent aštuonis atspaudus — visi, kiek žinau, dingo. Vienas kalbininkas man neseniai rašė, kad visus tuos mano dalykus

jis galėjęs pasiskaityti universiteto bibliotekoje, nors aš jam visa tai buvau tiesiogiai nusiuntęs. Kitas, negavęs minėtųjų mano siųstųjų dalykų, pakartotinai prašė vėl atsiųsti, bet jaa netiesiogiai, o per vieną oficialią įstaigą, ar aš taip padariau, bet jis gavo, be penkiolikos puslapių, nors viskas buvo pilnai nusijusta. Trečias, tu pačių dalykų negavęs, prašė, tai vėl atsiųsti per kitos respublikos profesorių, ir jis vargais negalais gavo. Ir t. t. Taigi mano bendradarbiavimas yra gana keistas: iš Lietuvos aš gaunu gana daug kalbinių leidinių, bet mano tiesiogiai siunčiamųjų kalbotyrinių dalykų ten daugiausia negauna. Taigi, šiaip ar taip kalbėsime, tam tikra geležinė uždanga tebėra, ir dėl to ginčytis yra visai bergėdžias daiktas. P. S.

GALIMA GAUTI MOKSLAPINIGIUS

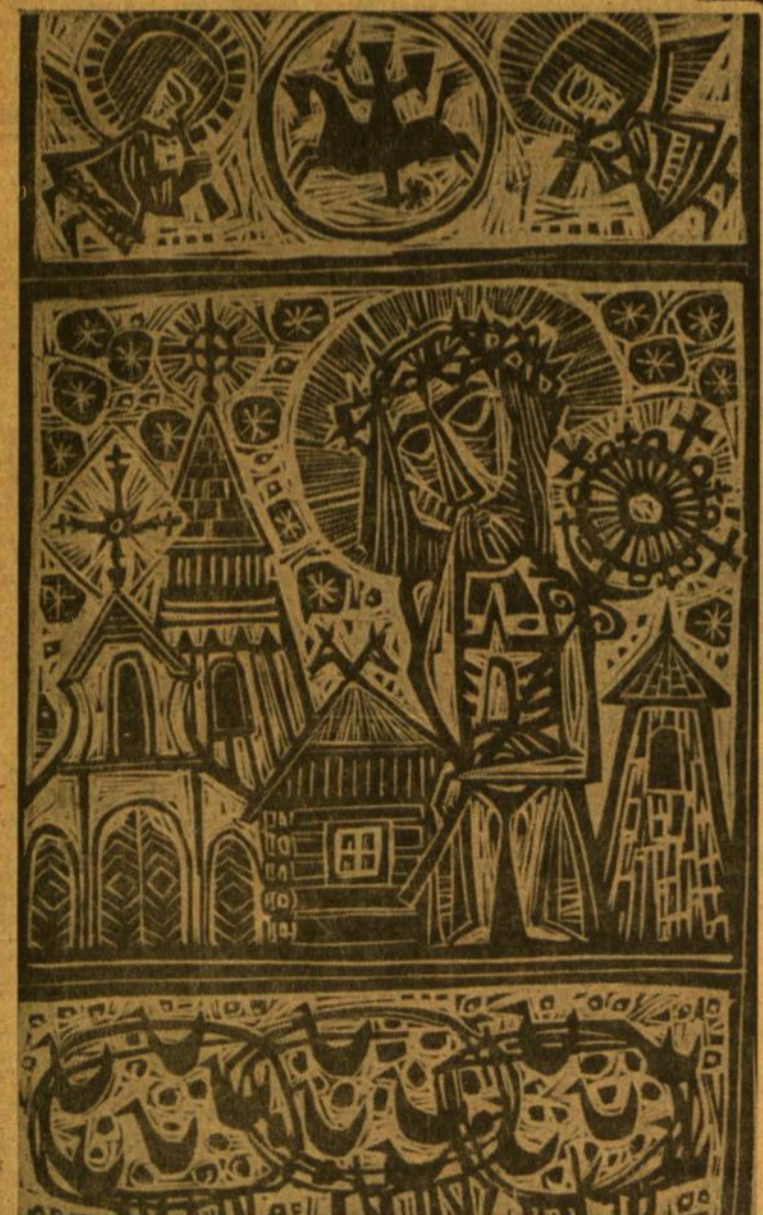
Einantieji mokslą Chicago miesto kolegijose gana lengvai gauna mokslapinigių. Paskutinis terminas jų ieškoti yra spalio 1 d. Plačiau informacijų galima gauti kreipiantis į City Colleges, tel. 793 - 3745.

FILMAI APIE AFRIKĄ

Field muziejuje, Čičeagoje, penktadienį vakarais 7 v. 30 min. iki lapkr. 1 d. rodomi Afrikos filmuotojo Eusmane Sembene susukti filmai. Įėjimas nemokamai.

TARPTAUTINIS MAITINIMOSI KONGRESAS

Apie tūkstantis maitinimosi, medicinos, maisto gamybos mokslininkų ir technologų bei žemdirbystės ir ekonomijos atstovų suvažiuos į Šiaurės ir Pietų Amerikos maitinimosi kongresą, kuris šaukiamas rugp. 19-22 d., Bal Harbour, Fla.

Vytautas Ignas Detalė iš medžio drožinio "Lithuania"

MŪSŲ KALBA

RED. DR. PR. SKARDZIUS

Nepaprasti dalykai

Dar nelabai seniai buvo smarkiai ginčijamasi dėl bendradarbiavimo su tėvyne. Dabar šis ginčas, atrodo, kiek aptyles, daugeliui net gerokai nusibodęs, bet jo atgarsis vis dar tebegirdėti. Apie tai ir š. m. Sėjos 1-2 numeryje rašoma, kur tarp kito sakoma: "Tuo klausimu mes jau prirašėm šimtus tūkstančių karštakosiškių žodžių, gadinom savo ir kitų tautiečių nervus, artėjom ir drauge tolim savo tautą, — o šios svar-

biausios problemos praktiškai ir išmintingai vis neišsprendėme. Nesivaldėm savo trumparegiščių aistrosė, nepajėgėm ir kitaip nenorėjom".
Čia aš, nesileisdamas į jokių ginčus su kuo nors ir nesiimdamas paties dalyko svarstyti iš esmės, noriu tik pasisakyti, kaip kaip man lig šiol sekėsi "bendradarbiauti".
Man, kalbininkui, jau nuo seniau rūpi, kas ir kaip Lietuvoje

We Think Of You With Interest

Delveeta and all the members of the Standard Federal family have your best interest in mind.

Come in, and find out for yourself that at Standard Federal Savings you can earn the highest rate of interest allowed by law.

Any one of our savings plans can be suited for your particular wishes or needs.

We've been serving people for over 65 years.

After all, that's what we're all about . . . people.

- 7 1/2% CERTIFICATE ACCOUNTS* \$5,000 Or More 4 Year Maturity YIELD INCREASES TO 7.90% on interest accumulated for 1 yr.
- 6 3/4% CERTIFICATE ACCOUNTS* \$1,000 Or More 30 Month Maturity YIELD INCREASES TO 7.08% on interest accumulated for 1 yr.
- 5 3/4% CERTIFICATE ACCOUNTS* \$1,000 Or More 90 Day Maturity YIELD INCREASES TO 6.00% on interest accumulated for 1 yr.
- 7% CERTIFICATE ACCOUNTS* \$1,000 Or More 4 Year Maturity YIELD INCREASES TO 7.35% on interest accumulated for 1 yr.
- 6 1/2% CERTIFICATE ACCOUNTS* \$1,000 Or More 1 Year Maturity YIELD INCREASES TO 6.81% on interest accumulated for 1 yr.
- 5 1/4% PASSBOOK SAVINGS Interest Paid to Date of Withdrawal YIELD INCREASES TO 5.39% on interest accumulated for 1 yr.

*A substantial interest penalty is required for early withdrawal.

4192 Archer Avenue (at Sacramento) Chicago, Illinois 60632 - 847-1140

Celebrating our 65th year Assets over \$200,000,000.00 Reserves over \$18,000,000.00

Pagrėbstai

B. KAZIMIERAITIS

BRITŲ DRAMATURGAI IESKO SCENOS SVETUR

Teatru besidomintieji britų žurnalistai kelia idomų reiškinį, susijusių su savąja dramaturgija. Tie dramaturgai, kurie išėjo prieš 20 ar 15 metų, dabar jau, sako, turi dalyvauti kitių kraštų teatruose, kai parašo naują veikalą. Britų teatrai nelabai benori jų veikalus statyti — ieško naujų vardų ir darbų, modernesnių. Tokie dramaturgų vardai, kaip Osbornas, Pinteris, Weskeris, Ardenas, kurie prieš 20 metų buvo išskėstomis rankomis priimama teatrinė naujiena, dabar jau laikomi skėstomis amžiais dramaturgais, nusistovėjusios tvarkos figūromis.

Dėl to Arnoldo Weskerio naujas veikalas, „Vestuvinė puota“, neseniai buvo pirmiausia pastatyta ne Londone, bet Stockholme. To paties dramaturgo „Žurnalistas“ tikriausiai scenos šviesą pamatys pirmiausia Lenkijoje ar Vokietijoje. Osbornas turi parašęs net du naujus darbus — su moderninta, šiems laikams pritaikytą „Koriolaną“ ir „Doriana Grejų“, bet namie niekas neskuaba jų imti statyti.

Žinoma, toks originalus kadaise buvęs Osbornas dabar yra daugiau atsidėjęs pritaikymams scenai kitų darbų. Bet Weskeris toje svetur pastatytoje „Vestuvinėje puotoje“ esąs puikus. Be kita ko, tame veikalė esąs vaizduojamas batų fabriko savininkas, kuris labai nori padėti savo darbininkams, dėl to kasmet Kalėdų proga suruošia jiems puotą, kainuojančią 7000 svarų. Kai jis taip gerindamasis muelina į vieno savo samdino vestuves, tai net mušti gauna.

„LYSISTRATA IR NATO“

Vokiečių dramaturgas Rolfas Hochhuthas pirmosiomis savo dramomis yra sukėles skandalus. Pvz., „Kareiviuose“ jis yra apėmeišęs Churchillį, kuris įsakę nuleisdinti lėktuvą su Lenkijos egziline vyriausybe. Ne kas nors kitas, bet teismas pripažino, kad tai šmeižtas, ir jis turėtų sumokėti 50.000 svarų čekui lakūnui, kuris anuomet skraidino tą lėktuvą nelaimėje žuvusią vyriausybę (dėl to jis sakosi britų teatrams nebeduosias vaidinti jokio veikalė, nes honoraras būtų konfiskuojamas priteistosios sumos saskaiton).

Dabar jis parašė naują veikalą, kuris neseniai pastatytas Essene ir Vienoje ir bus statomas kituose

Vokietijos miestuose. To veikalė vardas — „Lysistrata ir NATO“.

Lysistrata? Sonovės graikas Aristofanas yra parašęs tokio vardo komedija, kurioje vaizduojamas moterys, atsisakanti bendrauti su savo vyrais, kol jie nesiliaus vedė karus. Tą temą panaudojo ir Hochhuthas (tad matome, ne vien tik britų dramaturgai dairosi tamų literatūroje!) Kaip anuomet graikė, taip dabar turėjo pasielgti vokiečių, protestuodamos prieš amerikiečių kariuomenės laikymą Vokietijoje. Bet Hochhuthas buvęs perkalbėtas vaiksma perkelti į kitą kraštą, būtent, į anos senosios Lysistratos tėvynę Graikiją. Ką čia tos vokiečiai! Jos nieko nerėškiančios. Geriausia veiksmą nukelti ten, kur žmonės daugiausia važiuoja atostogauti. Tai jis ir nukėlė veiksmą į Graikiją, kur yra NATO kariuomenės.

NESUSIPRATIMAS TARP TELEVIZIJOS IR FILMŲ GAMINTOJŲ

Yra toksai nerašytas filmų gamintojų įstatymas, kad turi praeiti ne mažiau kaip penkeri metai, kai filmas būna pagamintas ir paleistas į apyvartą, ir tik tada jį galima parduoti televizijai. Dėl to britų televizija ir maitinasi paprastai jau pasenusiais filmais, viskomiomis sentimentalybėmis ir šiaip nickeliais ir atgyvenusia propaganda. Kai neseniai buvo parodyta žiūrovams karo meto propagandai tarnavusi „49-oji paralelė“, vokiečių spauda nebeišlaikė. Vokiečiai vaizduojami primityvais, žudikais, plėšikais. Argi britai nebeturi jokių naujų idėjų? tada klausė „Die Welt“ bendradarbis. Ar tai šiaip auklėjamas europietiškas britas?

Lyg atsakydama į tokius rimtus priekaištus, neseniai britų BBC televizija nusipirko ir parodė Jules Buck prieš dvejus metus pastatytą filmą „Valdančioji klasė“, kurioje Peter O'Toole vaidina turtingą bėproį. Parodyti parodė, bet jau rytojaus dieną kilo didžiulis triukšmas. Jį sukėlė ne televizijos žiūrovai, bet filmų gamintojai ir kino teatrus valdančios bendrovės, nes Buck nusizengė tam nerašytam įstatymui. Daugiau jau jį statyti filmai nebebus rodomi Ranko, EMI, Classic, Star, Grandos ir Caledonian-Associated išlaikomuose kino teatruose.

Ieškodama išeiities, televizija pasiryžusi ne tik pirkti, kas riziukuos parduoti, iš kitų gamintojų, bet ir pati statyti filmus.

Vysk. A. Deksnys įteikia A. Grinienei visuomenininko premiją.

Visuomenininko premija Alinai Grinienei

Pasaulio Lietuvių katalikų bendrija, įsteigusi kasmetinę visuomenininkui premiją, pavedė Vakarų Europos katalikų bendrijos tarybai sudaryti jury komisiją 1974 metų visuomenininko premijai skirti. Minėtoji taryba išsirikino jury komisiją, į kurią įėjo: Richardas Bačkis iš Prancūzijos, Petras Celiešius iš V. Vokietijos, Jonė Pečiulionytė iš Šveicarijos ir Ladas Tulaba iš Italijos.

Kandidatai į visuomenininko premiją iš Vakarų Europos buvo pasiūlyti: prof. Juozas Eretas iš Šveicarijos, Alina Griniene iš V. Vokietijos, dr. Petras Karvelis iš V. Vokietijos ir Janina Stasiulienė iš Šveicarijos.

Jury komisija, susirinkusi posėdin š. m. kovo 31 d. Vasario 16 gimnazijos patalpose, balsu

dauguma nutarė šiu metų visuomenininko premiją skirti Alinai Grinienei, kaip daugiausia pasidarbavusiai lietuvių ir krikščioniškos kultūros škiepėjimui bei plėtimui Vakarų Europoje.

Alina Grinienei visuomenininko veikėjo premija buvo įteikta Vakarų Europos Lietuvių kat. bendrijos suvažiavime birželio 2 Bad Nauheim, V. Vokietijoje. Premiją jai įteikė lietuvių vysk. dr. A. Deksnys, pasveikindamas ir pasidžiaugdamas jos pasiaukimu lietuvių katalikų veiklai Išeivijoje. Premijantę dar sveikino lietuvių jėzuitų provincionalas kun. G. Kijauskas, kuris tuo metu vedė minėto susirinkimo dalyviams dvasinio susitelkimo konferencijas, Vasario 16 gimnazijos direktorius V. Naukevičius ir kun. A. Bernatonis, OFM-C.

Premijos mecenatas yra kun.

KAM BRANGIAUSIAS BAIRONAS

Balandžio mėn. suėjo 150 metų, kai mirė poetas lordas Baironas.

Ta proga apie jį rašė britų spauda, išėjo apie jį naujų knygų, bet sako, kad jis vis dėlto Graikijoje labiau branginamas negu savo krašte. Graikai Baironais krikščijai vaikus, jo vardu pavadiną gatves, jo portretus spausdina pašto ženkluose ir degutuku dėžutėse, ir mokykliniuose vadėliuose su pasigėrėjimu apie jį rašoma, ir jo mirties diena yra gedulo diena. Jis gi kovojo už Graikijos laisvę ir, matyt, dėl to pradėtas dievinti, nors savo krašte ir nebuvo mėgiamas.

Minint sukaktį, Graikijoje suruošta Bairono paroda, kurioje išstatyti jo kardi, drabužiai, portretai, raštai. Pirmą kartą išstatytos šlepetės, kurias jis pado-

vanojo per Mesolonį jį perkėlusiam valtinkui.

MILTONAS APAKO NE DĖL SKAITYMO

Šimet sukako 300 metų, kai mirė John Milton.

Londono susisiekimą tvarkanti bendrovė nutarė rožeminiio geležinkelio stotyse iškabinti plakatu pagerbti poeto sukaktį. Be kita ko, plakate buvo pasakyta, kad nuolatinis skaitymas apakino jį, dar tuomet vidutinio amžiaus žmogų.

Sujudo specialistai. Ne, jie sako, apakino jį ne skaitymas, bet akių liga.

Plakatai buvo pataisyti.

ROOSEVELT PICTURE FRAME COMPANY

Manufacturers

Rankomis išpauštyti paveikslų rėmai, pritaikinti paveikslams ir skelbimams, rėmai — metalu aplieti rėmai.

2400 So. Oakley Ave., Chicago
Tel. Virginis 7-7258-59

KONCERTINES YPATINGAS GITARAS IR KANKLES

DARO PAGAL UZSAKYMĄ IR TAISO STYGINIUS MUZIKOS INSTRUMENTUS

KVIRINAS RUNIMAS
1914 W. Cermak Rd.
CICERO, ILL. 60650
Tel. — 452-3200

dr. Juozas Prunskis.

Praeity metų visuomenininko veikėjo premija buvo paskirta ilgamečiui lietuvių veikėjui Išeivijoje Leonardui Šimučiu, Premijos dydis — 500 dolerių.

Premijantė Alina Griniene, Marijos ir Baltraus Miliušų dukrė, vidurinį mokslą išėjo Sv. Kazimiero gimnazijoje Kaune. Užbaigus abiturą 1935, lankė Vytauto Didžiojo universiteto Teologijos-Filosofijos fakultetą, studijuodama prancūzų literatūrą ir pedagogiką. Bolševikams uždarus Teologijos-Filosofijos fakultetą, ji perėjo į Humanitarinių mokslų fakultetą, kurį baigė 1943, įsigydama romanistės diplomą.

Antrojo pasaulinio karo poveikyje Alina Griniene atsidūrė Vakarų Vokietijoje. Čia iš eilės mokytojavo Nuertingeno, Schwab. Gmuede ir Vasario 16 lietuvių gimnazijose. Būdama Vasario 16 gimnazijos mergaičių bendrabučio vedėja, ji suorganizavo mokslėivių tautinių šokių grupę, su kuria, važinėdama po įvairias vietas, garsino lietuvių vardą vokiečių visuomenėje ir spaudoje.

Tiek gimnazijose, tiek už jų Alina reikėsi visada kaip gabi jaunimo organizatorė, meninių programų rengėja, tautinių šokių mokytoja. Ir dabar, gyvendama Muenchene, ji vadovauja tautinių šokių „Ratelis“ jaunimo grupei, organizuoja tautines šventes, ateitininkų renginius, jaunimo suvažiavimus. Sunku įsivaizduoti kasmet rengiamas Vakarų Europoje lietuvių studijų savaites be A. Grinienes išašo, pasiaukojimo ir išvtrmingo darbo.

Nuo 1948 metų su mažomis pertraukomis A. Griniene dirba Pabaltijo moterų, Lietuvių moterų klubų federacijos, Ateitininkų sendraugiu, Vokietijos Lietuvių Bendruomenės, Europos Lietuvių Fronto Bičiulių organizacijose, visuomet būdama jų valdybų narė, vienos ar kitos pareigose. Kiekviena organizacija, kurios valdyboje yra A. Griniene, pagyvina savo veikla. Ji sugeba pajauvinti susirinkimus bei renginius, surasdama tinkamus paskaitinin-pedagogiką. Bolševikams uždarus Teologijos-Filosofijos fakultetą, ji perėjo į Humanitarinių mokslų fakultetą, kurį baigė 1943, įsigydama romanistės diplomą.

Nuo 1968 m. A. Griniene turi suorganizavus Muenchene lietuvių jaunimo būrelis, kurių nariai ketvirtadieniais renkaš pabendrauti, įvairiomis lietuviškomis problemomis padiskutuoti, pasimokyti lietuviškų dainų, papročiu bei tautinių šokių.

Su Muencheno jaunimo tautinių šokių grupe ji dalyvavo 1972 metų vasarą IV tautinių šokių šventėje Chicagoje.

Nuo 1969 A. Griniene yra vokiečių labdaros SOS - Kinderdorf tarnautoja. Be to, Muencheno lietuvių vargo mokyklos mokytoja. Europos Lietuvių Fronto Bičiulių valdybos narė, Vasario 16 gimnazijos kuratorijos ir pedagoginės komisijos narė, iki pastarųjų metų ji buvo Ateitininkų sendraugiu ir Vokietijos LB Muencheno skyriaus valdybos narė, dabar yra Užsieniečių pagėgėlių Muencheno namų kuratorijos narė, Muencheno Lietuvių moterų klubų federacijos sekretorė.

Be to, A. Griniene dalyvauja aktyviai lietuvių spaudoje ir patį redagavo Vokietijos ateitininkų

ku sendraugiu, Europos Liet. Fronto Bičiulių, Vokietijos Liet. moterų klubų federacijos ir Muencheno LB valdybų biuletenuis.

Tad nenuostabu, kad visuomenininko premijai skirti jury komisija, įvertindama A. Grinienes veiklą, jai paskyrė šiu metų premiją.

VAKARAS AUSTRALIJOJE

Š. m. gegužės 26 d. Melbourne, Australijoje, Lietuvių Namuose įvyko literatūros vakaras „Susitikimas su Metmenimis“. Jame savo kūrybą skaitė Australijoje gyveną „Metmenų“ bendradarbiai. Taipgi Australijos operos dainininkai - aktorius P. Rūteniu režienuojant, šviesų ir garų žaisme su dekoracijomis ir kostiumais atlikta Alg. Mackaus „Chapel B“. Vakaras, kurį Australijos Lietuvių Bendruomenės Krašto valdybos lituanistinės bibliotekos vardu organizavo A. Selkis, sutraukė nemažai žmonių. Pelnas paskirtas „Metmenims“ parenti.

UZSISAKYKITE DABAR TIK PER INTERTRADE EXPRESS CORP. GERIAUSIA DOVANA SIUSTI

LIETUVA dabar, kaip niekad anksčiau SPECIALUS RUBLIŲ PAZYMEJIMAI

INTERTRADE EXPRESS CORP. pirmiausia pasakė apie tai, o jūs giminės pritarė.

Su specialiu rublių pažymėjimais jūs giminės gali gauti viską, ką tik nori, už dalelę reguliarios kainos. Tai tas pat, kai jelti į krautuve su 100 dol. ir už juos gauti 200 dol. ar 300 dol. vertės prekių, o gal net daugiau.

INTERTRADE EXPRESS CORP. mielai jums nemokamai prisiųs įrodymą. Specialiu rublių pažymėjimus galima paversti į reguliarius rublius aukščiausiu kursu.

SU PILNA GARANTIJA GREICIAUSIAS PATARNAVIMAS

Pažymėjimai pristatomi maž daug per tris savaites. Vieno spec. rublio kursas yra \$2.00.

TAS KURSAS APIMA VISKĄ. NERA JOKIŲ KITŲ MOKEJIMŲ.

REIKALAUKTI MŪSU NE MOKAMO ILIUSTRUOTO KATALOGO

Užsakykite dabar. Užsakykite tik per

INTERTRADE EXPRESS CORP.
125 East 23rd Street
Penktas aukštas
New York, N.Y. 10010
Tel.: 982-1530

LABAI SVARBU AUTOMOBILIAI
Pilnai garantuotas greičiausias pristatymas
Pasirinkite iš šių naujų modelių

ZHIGULI VAZ 2101 US \$3494.00

NAUJAUSIAS PAGERINTAS EXPORT MODEL ZHIGULI VAZ 2103 US \$4007.00

ZHIGULI VAZ 2102 STATION WAGON US \$3853.00

EXPORT MODEL MOSKVITCH 412 IE US \$3544.00

MOSKVITCH 408 IE US \$3259.00

MOSKVITCH 426 IE STATION WAGON US \$3698.00

MOSKVITCH 427 IE STATION WAGON US \$3968.00

ZAPOROZHETS ZAZ 968 US \$2234.00

ZAPOROZHETS ZAZ 968 E US \$2389.00

REIKALAUKTI SPECIALIU BIULETENIU SU AUTOMOBILIŲ PAVEIKSLAIS, APARTMENTAIS, NAUDOTAIS ROBAIS SVECIAMS IS USSR

REIKALAUKITE MŪSU SPECIALIAUS BIULETENIO MES TURIM 25 METU PATYRIMA SLAIME BIZNYJE IR TAIP PAT TURIM TOKSTANCIJŲ PATENKINTU KLIENTU.

EKSKURSIJOS I LIETUVA 1974 METAIS Skubėkite registruotis!

American Travel Service Būras šiais metais yra suorganizavęs 10 grupių kelionų į Lietuvą. Tai yra kelionių būras, kuris pirmasis pradėjo organizuoti šias ekskursijas ir turį didelį patvrimą šioje srityje. KIEKVIENA GRUPE LYDES PATYRĘS KELIONIŲ PALYDOVAS.

VISOS GRUPES LIETUVOJE PRALEIS 5 DIENAS (1 dieną Kaune)

LIEPOS 23 D.	— Iš Chicago — \$1085.00
RUGSEJO 1 D.	— 15 dienų: Iš Chicago — \$963.00; Iš New Yorko — \$857.00 20 dienų su Roma: Iš Chicago — \$1,085.00; Iš New Yorko — \$980.00
SPALIO 2 D.	— Iš Chicago — \$898.00; Iš New Yorko — 792.00

PRICES & AIR FARES SUBJECT TO CHANGE. RATES QUOTED BASED ON TARIFFS AND EXCHANGES IN EFFECT APRIL 1, 1974.

Taipgi mūsų būras organizuoja keliones į Havajus — viena š. m. rugpjūčio mėnesį, kita vasario mėnesį 1975 m. Patarlama registruotis dabar.

DEL INFORMACIJŲ SKAMBINKITE ARBA RASYKITE:

AMERICAN TRAVEL SERVICE BUREAU
9727 South Western Avenue
Chicago, Illinois 60643 Tel. (312) 238-9787

Norintiems atsilkyti giminės iš Lietuvos sudarome reikalingus išskietimo dokumentus. Taip pat teikiame informacijas kelionių reikalais po visą Ameriką ir kitus pasaulio kraštus, parduodame lėktuvų bilietus, parūpiname reikalingas vietas.

CRANE SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

B. R. PIETKIEWICZ, Pres.
2555 West 47th Street Tel. LA 3-1083
PLENTY OF FREE PARKING SPACE

7% Mokamas už 4 m. sertifikatus. Minimum \$5,000
6 1/2% Mokamas už 1 m. sertifikatus. Minimum \$1,000
5 1/4% Mokomas už investavimo sąskaitas

PINIGAI ĮNEŠTI IKI 15 D. PELNO NUOŠIMCIUS NUO 1 D. Dividendai mokami kas 3 mėnesiai.

ANTRAD IR PENKTAD. 9 v. r. iki 5 v. v. VALANDOS: ŠEŠTAD. 9 v. r. iki 12 v. d. Trečiad: uždaryta PIRMAID IR KETVIRTAD. 9 v. r. iki 9 v. v.

PRANEŠIMAS

Už sertifikatus mokame:

- 7 1/2% 4-riems metams už \$10,000.00 ar daugiau
- 6 3/4% 30-čiai mėnesių už \$1,000.00 ar daugiau
- 6 1/4% 1-riems metams už \$1,000.00 ar daugiau

Pagal susitarimą, dividendus galime prisiusti kas mėnesį arba kas ketvirtis metų.

VĒLIAVOS DUODAMOS NEMOKAMAI padėjus \$50.00 ar daugiau taupymo saskaiton. Gausite vieną amerikietišką ir antrą pagal pasirinkimą lietuvišką, vokišką, ispanišką, itališką, čekišką, lenkišką, airišką, konfederate arba ekologišką su stovu.

PAS MUS NE VISI TARNAUTOJAI YRA LIETUVIAI, BET KIEKVIENAME SKYRIUJE GALIMA SUSIKALBĖTI LIETUVISKAI.

Saint Anthony Savings

Joseph F. Grihauskas, Vedėjas

OFFICE HOURS
Daily 9:00 to 5:00; Monday 9:00 to 3:00
Saturday 9:00 to 1:00; Wed. & Sunday Closed

1447 SOUTH 49th COURT
CICERO, ILLINOIS 60630
PHONE 656-6380

Kultūrinė kronika

Juozas Kralikauskas

RASYTOJAS JUOZAS KRALIKAUSKAS — LIETUVIŲ RASYTOJŲ DRAUGIJOS LAUREATAS

Kaip buvo "Drago" dieninė laidoje birželio 25 d. paskelbta, 1973 metų Lietuvos rašytojų draugijos premija paskirta Juozui Kralikauskui už Lietuvos literatūros klubo išleistą romaną "Tautvilą". Tai jau ketvirtasis jo istorinis romanas rašytojo pamėgtosios mindauginės epochos serijoje. Ir visi keturi yra arba laimėję konkursus, arba atžymėti premijomis. Už "Tautvilą" Juozui Kralikauskui premija balsų dauguma paskyrė komisija, kurią sudarė: pirm. prof. J. Brazaitis, sek. P. Jurkus ir nariai — N. Mazalaitė, Pr. Naujokaitis ir L. Žitkevičius.

"Drago" kultūrinis priedas šia proga yra pasiuntęs laureatui keletą literatūrinių klausimų. Tikimės, jog greit galėsime atspausdinti pokalbį su premijuoto romano autoriumi Juozu Kralikausku.

TAIP SOVIETIJOJ "NUMARINAMAS" DAR GYVAS RASYTOJAS

Kaip žinome, Iochakas Meras savo laiku okupuotoje Lietuvoje ir visoje Sovietijoje buvo gausiai spausdinamas, plačiai nagrinėjamas ir iš lietuvių kalbos į svetimas kalbas labai verčiamas rašytojas. Net ir Vilniuje išleista daugiatomė akademinė Lietuvos literatūros istorija jam skyrė palyginti nemažą vietą, ypač kad tada jis buvo dar visai jaunas rašytojas. Tačiau atsitiko taip, kad Iochakas Meras 1972 m. iš Lietuvos išemigravo į Izraelį, ir dabar jo okupuotos Lietuvos literatūroje jau nebėra. 1973 m. Vilniuje išleista Alg. Bučio knyga "Romanas ir dabartis; lietuvių tarybinio romano raida iki 1970 metų". Bet I. Mero pavardė šiame leidinyje jau net indekse nėra suminėta. Taigi, išvažiuojo rašytojas iš okupuotos Lietuvos, tai "išvažiuojo" ir iš lietuvių literatūros istorijos ir kritikos puslapių. Lygiai tokie literatūros "kriterijai" okupanto yra taikomi visai išvijos lietuvių literatūrai, kuri tik neneša naudos rusų okupacinėms užmačioms.

KOMP. DVARIONAS SIEMET BŪTŲ 70 M.

Pianistas, dirigentas ir kompozitorius Balys Dvarionas buvo gimęs 1904 m. birželio 19 d. ir šiemet būtų sulaukęs 70 metų amžiaus. Deja, jis yra miręs 1972 m. rugpj. 23 d. Vilniuje. Buvo Kauno radiofono simfoninio orkestro dirigentas, Vilniaus miesto simfoninio orkestro dirigentas, Vilniaus konservatorijos fortepijono klasės vedėjas, autorius eilės variacijų, dainų, simfonijos, koncerto smulkui.

ANASTAZIJOS IR ANTANO FAMOSAICIŲ PARODOS WINNIPEGE, KANADOJ

Šių nepavargstančio kūrybingumo mūsų dailininkų paroda birželio 25 d. buvo atidaryta vidurio Kanados kultūros centre Winnipege, "Manitoba Museum of Man and Nature" patalpose. Paroda čia tęsis iki liepos 6 d.

Anastazija Tamošaitienė parodoje yra išstačiusi 21 puošnių gobelenų. Jų temose nemažai ir lietuvių tautosakos elementų. Gražiai iliustruotame parodos kataloge dailininkės kūrybinį kelią aptaria Juozas Danyša, taipgi žiūrovus supažindindamas su dailininkės biografijomis gyvenimo vingiais.

Antanas Tamošaitis parodoje išstatęs irgi 21 aliejinės tapybos darbą. Dailininkas tvirtai eina savo pasirinkto keliu, iš jo nė kiek neiškrypdamas. Ir spalvine ir kompozicine prasme labai konstruktyviuose jo darbuose visur yra gana akivaizdžios lietuviškosios tautodailės užuominos. Parodos kataloge dailininko kūrybą aptaria R. Paulionis. Čia pat teikiama ir biografiniai tapytojo duomenys.

MARIJA GIMBUTIENĖ APIE PERKŪNĄ TARPTAUTINIAME ŽURNALE

Prof. dr. Marija Gimbutienė, kurios didelės apimties knyga apie dievus ir deives priešistorinėje Europoje neseniai išleido University of California Press, tarptautinio mokslo kluodus yra gerai žinoma archeologė ir etnologė. Šiuos dalykus jau daug metų jina dėsto Californijos universitete Los Angeles (UCLA), nuolat išvykdamas Europos dalyvauti vienuos ar kituos archeologiniuose kasinėjimuose bei skaityti paskaitų tenyškiniuose universitetuose.

Naujausias leidinio The Journal of Indo-European Studies, Vol. I, No. 4 (1973) puslapius jina vėl išspausdino netrumpą (15 psl.) straipsnį "Perkūnas/Perun, the Thunder God of the Balts and the Slavs". Tai akyli profesoriaus žvilgsnis per gana plačią "perkūnių" istorinę, tautosakinę ir lyginamąją medžiagą, pristatant ją kitataučiams šios srities specialistams ir darant savas išvadas.

KNYGOS AUTORIUI 60,000 DOL. KOMPENSACIJS

Prisiekusiųjų teismas nusprendė, kad Connecticut teisininkų sąjunga privalo knygos "How to Avoid Probate" autoriui Norman F. Dacey sumokėti 60,000 dolerių kompensaciją. Toje knygoje nurodoma, kad mirusiojo artimieji gali sutaupti nemažai pinigų, vengdami advokatų ir teismų, besiskirstant palikimą. Veikalas per 45 savaites buvo labiausiai perkamų knygų sąrašė, ir buvo jo parduota milijonas egzempliorių. Tada 1967 m. Connecticut teisininkų sąjunga išleido brošiūrą, įrodinėdama, kad veikale nurodomi kai kurie apgaulingi būdai. Autorius patraukė teisininkus teisman ir laimėjo 60,000 dol.

DAŽAU LANGUS BEI GARZUS IS LAUKO
Nebrangiai
436-7041

GIFTS INTERNATIONAL
VAZNELIŲ PREKYBA

Dovanos įvairioms progoms
2501 W. 71 St., Chicago, Ill. 60629
Tel. (312) 471-1424

Kompozitoriaus Darius Milhaud (1892-1974.VL24) autoportretas, pieštas praėjusio karo metais Kalifornijoje, kada Milhaud čia gyveno, pasitraukęs iš vokiečių okupuotos Prancūzijos.

MIRĖ KOMPOZITORIUS DARIUS MILHAUD

Vienas iš žymiausių šio šimtmečio prancūzų kompozitorių Darius Milhaud mirė birželio mėn. 24 d. Genevoje, Šveicarijoje, eidamas aštuoniasdešimt antruosius savo gyvenimo metus. Jis buvo pirmaujantis prancūzų moderniosios muzikos kūrėjas. D. Milhaud, naciams okupuojant Prancūziją, spėjo iš tėvynės pasitraukti ir ilgą laiką gyveno Amerikoje, dėstydamas muziką Mills kolegijoje, Oaklande, Californijoje. Jo kūrybos apimties skalė yra labai plati: parašė nemažai kamerinės muzikos kūrinių, apšiai dainų, joms naudodamas poetų Rilkes ir Stefan George eilėraščius, sukurė aštuoniolika styginių kvartetų, trylika simfonijų, daugiau kaip dvidešimt koncertų, komiškių ir monumentalų operų, kaip "Kristupas Kolumbas", "Bolivaras" ir kt. Kai kuriuos savo gyvenimo laikotarpiuos D. Milhaud artimai bendradarbiavo su garsiuoju Prancūzijos katalikų rašytoju Paul Claudelu ir, naudodamasis jo raštų temomis, yra sukūręs baletą L'Homme et son désir (Žmogus ir jo ilgesys). Visa D. Milhaud kūryba yra gerokai moderni, tačiau nėra praradusi prancūziškojo ir viduramžiškojo šio regiono lyrizmo.

CHAGALIO MOZAIKA CHICAGAI

Mare Chagall, dabar jau turįs 86 m. amžiaus, kuria mozaiką, kuri bus įrengta Chicagos centre, prieš First National banką. Darbas dar užtruks 6 mėnesius. Chagallis pavarė italų meistrą Lino Melano, kuris pagal Chagallio braižinius kūrė mozaiką. Pakvietė kitą jo vieton.

Mozaika bus 70 pėdų. Turėjo būti baigta šį pavasarį, tačiau gaisras Melano studijoje sutrukdė.

Neseniai Chagallis užbaigė vitražus Reimso katedros (Prancūzijoje) rytinei koplyčiai. Vitražai ties ta vieta, kur kitados Joana Arkietė stebėjo, kaip 1429 m. buvo vainikuojamas Prancūzijos karalius Karolis VII. Tie vitražai tai Chagallio dovana katedrai. Jis taip pat aukoja savo darbą Chicagai.

APIE FILMŲ RECENZAVIMĄ

Stasė Semėnienė, Moterų Gyvenimo redaktorė ir filmų recenzentė "Drago", parašė žurnalistikos vadovėliui straipsnį apie filmų recenzavimą. Dabar jau šiai knygai visa medžiaga paruošta. Joje dalyvauja 29 autoriai su 31 straipsniu. St. Barzdukas baigia išlyginti straipsnių kalbą, ir knyga liepos mėn. bus įteikta spaustuvei. Leidžia Liet. žurnalistų s-ga, redaguoja kun. J. Prunskis.

MOZARTO FESTIVALIS

Aštuuntas Mozarto festivalis Lincoln centre, New Yorke, įvyks liepos 22 — rugpj. 24 d.

Filmų įvairumai

STASE SEMENIENE

Italai apie savo tautietį kriminalistą

"LUCKY LUCIANO" yra itališkas filmas apie garsųjį gangsterį, kuris pateko kalėjimui, remiantis menkos reputacijos moterų liudijimais. Seniau buvo pastatytas su Bette Davis filmas "Marked Woman", kurį amė buvo pasakojamas jo gyvenimas. Vėliau Luciano buvo deportuotas Italijon, kai jis partarnavo amerikiečių kariuomenei, atlikdamas kažkokius slapčius partarnavimus per II pasaul. karą, Atrodo, kad ligi šiol paprasti piliečiai Amerikoje prisimena jį, nes jis buvo pramintas "Lucky", o be šito, nėra nieko, dėl ko jis turėtų būti atmintinas.

Filmas yra elinis, pseudodokumentinis sulipdymas iš praeities įvykių ligi to didžiojo momento Luciano karjeroje, kai jis buvo vadinamas "bosų bosas".

Režisierius Francesco Rosi buvo kažkada palinkęs į marksizmą ir jo pasekėjų laikomas "wunderkinu." Dabar nei nudėvėto bato nebevertas, Filmas yra beveik be jokio ryšio, vos suprantama kalba ir pilnas vaizdų iš gangsterių žudynių.

Ko ba'isai gaila, tai puikaus aktorius Rod Steiger. Jis tiek daug praleido metų, stengdamasis pasiekti viršūnių, o dabar nuo pat aukštybių rėžinai nurėžė į pat dugną. Čia Steiger net neturi svarbiausios rolės. Jis vaidina mažą Judą.

Be kitų darbų, Chagallis yra sukūręs vitražus: Hebrajų universitetui Jeruzalėje, Dag Hamarskjold paminklui Jungtinėse Tautose, o taip pat Ciuriche (Šveicarijoje) bei Metzso (Vokietijoje) katedroms.

MIRĖ NEUTRINO ATRADEJAS

Ekspimentinės fizikos specialistas, atradęs sunkiausiai susiekamą atomo dalelę neutriną, dr. Clyde L. Cowan mirė širdies ataka Washingtone, sulaukęs 54 m. amžiaus. Jis buvo Katalikų universiteto profesorius.

PATIKSLINIMAS

Istorikas Vincentas Liulevičius redakcijai praneša, jog praėjusio šeštadienio "Drago" kultūriniam priedui duotame interviu jis suklydęs: ten minimas kun. dr. Juozas Gutauskas yra ne Juozas, bet Jonas.

MARQUETTE PHOTO SUPPLY
REIKMENYS FOTOGRAFAMS IR MEGEJAMS

Daug sutaupysite pirkdami čia įvairių firmų foto aparatus bei jų reikmenis. Pasinaudokite patogiu planu atidedant pasirinktus reikmenis ypatingai progai. Pilnai užbaigtų foto nuotraukų aptarnavimas. Atidara pirmadienį ir ketvirtadienį vakarais iki 9 val.

3314 West 63rd Street
Tel. PROspect 6-8998
Chicago, Illinois, 60629

FRANK'S TV and RADIO, INC.
RADIO IR STEREO APARATŲ PARDAVIMAS IR TAISYMAS
3240 SO. HALSTED STREET TEL. — CA 5-7252
DIDELIS PASIRINKIMAS ĮVAIRIAUSIŲ TELEVIZIJOS APARATŲ SPALVOTOS TELEVIZIJOS APARATAI

WAGNER & SONS

Typewriters, Adding Machines and Checkwriters

Nuomoma — Parduoda — Taiso
NAUJOS NAUDOTOS
Virš 50 m. patikimas patarnavimas
5610 South Pulaski Road
Phone — 581-4111

HIGH SCHOOL GRADUATES WANTED

Who are interested in learning secretarial work. Tuition advancing available.

SAWYER SCHOOL
130 No. Maroon, Oak Park, Ill.
Tel. — 333-6830
Accredited Association of Independent Colleges

5 1/4% HIGH RATES 7 1/2%
PER ANNUM PASSBOOK ACCOUNTS
PAID QUARTERLY AT
BRIGHTON FEDERAL
SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
HIGHEST RESERVES
4071 ARCHER AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60632
TEL.: LA 3-8248
(WEST OF CALIFORNIA AVE.)

6 3/4%
PER ANNUM \$5000 or more minimum 30 months

6 1/2%
PER ANNUM \$1,000 or more 1 year min.

atsiranda nekioje padėtyje ir vartoja nešvankią kalbą. Gaila, kad taip stipraus talento aktorius (nepamirštamas filmuose "The Mark", "Al Capone" ir kit.) galėjo nusmukti ligi tokio lygio. Gal ir padegė jis savo talentą, kaip žvakę, iš abiejų galų, kai pradėjo pamėgti šaržavimą ir vienodai pasirodyti atskirose rolėse. Ir sudegė žvaigždė.

Kitas natūralus talentas Giam Maria Volonte vaidina Luciano. Romo vaizdai iš Neapolio. Vietinius kriminalinius istorikus sudomins faktas, kad Charles Siragusa, buvęs Illinois Crime Commission viršininkas, vaidina filme "pats save". Tačiau, net ir save vaidindamas, jis menkas aktorius. Tik vyresnei kaip 18 m. publikai.

Nuo 1914 Metų

Midland Savings aptarnauja taupymo ir namų paskolų reikalais visas mūsų apylinkes. Dėkojame Jums už mums parodytą pasitikėjimą.

Mes norėtum būti Jums naudingi ir ateityje.

Sąskaitos apdraustos iki \$20,000.00

MIDLAND SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
4040 ARCHER AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60632
PHONE: 254-4470

5 1/4% All accounts compounded daily — Passbook Savings paid quarterly.

7 1/2% 4 Years Savings Certificates Minimum \$5,000.

Laidotuvių Direktorai
MAŽEIKA & EVANS
6845 SOUTH WESTERN AVENUE

TRYS MODERNISKOS AIR-CONDITIONED KOPLYČIOS MASINOMS VIETA

REpublic 7-8600 REpublic 7-8601

E U D E I K I S

DOVYDAS P. GAIDAS — GERALDAS F. DAIMID
Laidotuvių Direktorai
TRYS MODERNIOS KOPLYČIOS
4330 South California Avenue
Telefonai: LA 3-0440 ir LA 3-9852
4605-07 South Hermitage Avenue
Telefonas YArds 7-1741

P E T K U S

MARQUETTE FUNERAL HOME
— TEVAS IR SŪNUS —
TRYS MODERNISKOS KOPLYČIOS

2533 West 71st St. — Telef. GRevenhill 6-2345-4
1410 S. 50th Ave., Cicero TOWnhall 3-2108-09
AIKŠTE AUTOMOBILIAMS STATYTI

LAI DOTUVIŲ DIREKTORIAI
Lietuvių Laidotuvių Direktorių Asociacijos Nariai

ANTANAS M. PHILLIPS
8307 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-3401

STĖPONAS G. LACK (LACKAWICZ) IR SŪNŪS
2314 W. 23rd PLACE Tel. Virgūna 7-6672
2424 W. 69th STREET Tel. REpublic 7-1213
11023 Southwest Highway, Palos Hills, Ill. Tel. 974-4410

PETRAS BIELIONAS
1348 S. CALIFORNIA AVE. Tel. LAfayette 3-3572

POVILAS J. RIDIKAS
4354 S. HALSTED STREET Tel. YArds 7-1914

JURGIS F. RUDMIN
3319 S. LITUANICA AVE. Tel: YArds 7-1138-39

VASAITIS — BUTKUS
1446 S. 80th AVE., CICERO, ILL. Tel: OLYmpic 2-1003

Teatriniai laiškai iš Europos (3)

Lenkai užkariauja Florenciją

ALGIRDAS LANDSBERGIS

Florencija, gegužės mėn.

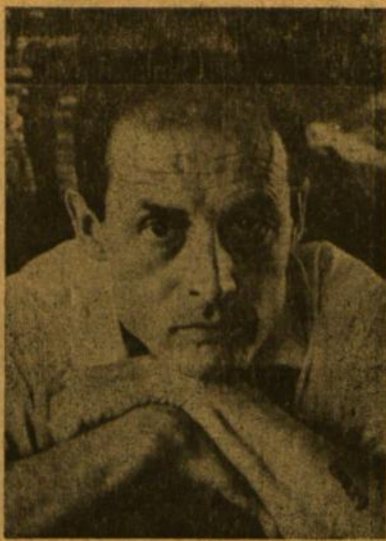
Teatralai šiandien Europą vienija greičiau už politikus. Per visus metus, bet ypač pavasarį ir vasarą, iškilieji teatriniai ansambliai skersai ir išilgai išraižo visą kontinentą. Tokiose sąlygose parapiškumą sunku išlaikyti — nuolat mokomasi, skolinamasi, atmetama. Drauge tačiau pastebima, kad šiame sceniniame Europos margumyne patys įdomiausias kolektyvai yra drauge ir „tautiškiausias“, bekuriantys savo stilių iš savo vienatinės istorinės ir kultūrinės patirties, o ne iš sintetinių, tarptautinių idėjų. Tokia teatrinė Europa — kultūra besiremianti kultūriniu daugialypumu — primena De Gaulle „L'Europe des patries“ („tėvynių Europos“) idėją.

Florencijoje tą tiesą vaizdžiai pailiustravo du lenkų ansambliai, Teatr Klasyczny ir Ateneum. Pirmojo režisierius Josef Szajna pradėjo miesto tarptautinį festivalį su savo „Dante“, o Jerzy Grzegorzewski užbaigė su Franz Kafkos „Amerikos“ įscenizacija. Žinant, kad Florencijos festivaliuosna suplaukia Europos teatrinė grietinė, tai dar vienas lenkų teatro ypatingo kūrybingumo įrodymas.

Atvykus Florencijon, Szajnos trupė jau buvo išvykusi (o, teatrinio keliautojo nusivylimai!). Tėliko stengtis atsekti spektaklio poveikį. Pradėkime su „pačiu Szajna (g. 1922 m.). Jisai jau europinio garso režisierius, dailininkas, dekoratorius, teoretikas. Kaip ir daugelio jo kartos menininkų bei intelektualų, pagrindiniai jo universitetai buvo Auschwitzo ir Buchenvaldo koncentracijos stovyklos. Po karo jis vadovavo Nowa Huta teatrui, Teatr Stary Krokwoje, o pastaruoju laiku yra Teatr Klasyczny Varšuvoje direktoriumi. Amerikoje jis tebuvo trumpai prisimintas kaip Jerzy Grotowski'o bendrininkas, stantant Wyspianski'o „Akropolis“.

Pasiklausykime paties Szajnos pasisakymų apie savo spektaklį, kuriuos jis paliko italų spaudai. Dantės „Dieviškoji Komedija“ jam „žmogiškosios egzistencijos simbolis“, žmonijos „dvilypumo — tarp nuodėmės ir dorybės, gėrio ir blogio, džiaugsmo ir skausmo — įvaizdis“. Joje jis regėjęs piligrimo kelionę, „gyvenimo ir mirties, viduramžių ir renesanso akistatą.“ Iš daugelio „Komedijos“ tezių — antitezių — sintezių svarbiausioji esanti „meilė — mirtis — atsinaujinimas“. Ko Szajna ieškojo? „Dabarties problemų Dantės veikale“.

Italų teatralai ir rašytojai, su kuriais teko kalbėtis apie Szajnos mažesniu entuziazmu kaip Flospektaklį, apie jį atsiliepė su nerencijos spauda. Jie išskėlė Szajnos sugebėjimą su labai ribotu žodžių kiekiu scenoje įkūnyti Dantės žodinio šedevro dvasią. Szajna, jie tvirtai tvirtino, spektaklį kurias kaip modernus dailininkas, kaip moderniajame mene, materija apnuoginama, išardoma ir vėl susistoma. Dantės pagrare jis atradęs šiandieninio „Ziaurumo teatro“ modelį. Jie nuolat kartojo Antonin Artaud, „Ziaurumo teatro“ tėvo ir Karl Markso vardus. (Aš vis kreipiau pokalbį į lenkų romantinio teatro tradiciją, į Adomo Mickevičiaus ir Wyspianski'o scenines vizijas ir, ypač į Jerzy Grotowski'o teoriją ir praktiką, kurioje iškalbiausiai kristalizuoja si lenkų teatro ir dramos patirtis. Ar Grotowski nekalba apie akistatą („konfrontaciją“) su klasikais, dabarties atradimą praeties veiklauose, etc.). Visų išvada vieninga: „Dantės“ spek-

Josef Szajna

taklis vertas savo šaltinio. Kai kurių bijotasi, kad Szajna atvešias „pelėdas į Atenus“. Bet jo interpretacijoje, italai pamatė savo tautinį klasiką naujoje šviesoje.

Jerzy Grzegorzewski (g. 1939) jaunesnis ir daug mažiau žinomas režisierius. Ir jis į Florenciją atvežė nedaug mažiau ambicingą projektą — Franz Kafkos romano „Amerikos“ įscenizaciją. Kaip ir Szajna, jis drauge dailininkas ir dekoratorius. Ant jo jaunų pečių didelė atsakomybė, nes Ateneumo teatras, didžiojo lenkų režisieriaus Leono Schillerio scena, yra svarbus vardas lenkų teatro istorijoje. Karo metu Ateneumas buvo sugriautas, Schilleris ir teatro direktorius Stefan Jaracz atsidūrė Auschwitzo, dabartinės lenkų kultūros karste ir lopšyje. Atstytatis 1951 metais kaip esminė Varšuvos dalis, Ateneumas dabar skiria ypatingą dėmesį lenkų ir jaunesniesiems autoriams. Šalia pagrindinės scenos veikia „Ateneum laboratorija“, kurioje statomi „sunkūs ir kontraversiniai“ veikalai (institutija, kurios vertikaliai reikia mūsų teatrams Lietuvoje). Iš tokio laboratorinio teatro išaugo ir Grzegorzewski, 1967 m. debiutavęs, kaip ir daugelis jaunųjų, su pačia įtakingiausia lenkų drama, Wyspianski'o „Vestuvėmis“.

Florencijos „Amatų Rūmų“ salė pasirodo esanti erdvus pusrūsis su eibe lubas remiančių stulpų. Viena jos pusė pristatyta kėdžių publiškai, kita atitverta aktoriams. (Vaidinkit, svetelilai...). Scena labai gili ir jos stulpai sudaro renesansinio teatro perspektyvos įspūdį. Pati publika teikia vilčių Florencijos teatro ateičiai — išimtinai jauna, guvi, smalsi. Visi apsiginklavę ausinėmis, pro

aurias egzotiškoji lenkų kalba bus paversta aiškiojon (jiems!) italų šnekon.

Ir vėl, belaukiant pradžios, klausimai, klausimai... Kaip jie perkels Kafką į sceną? Ar tai iš viso įmanoma. Prisimena pokažinė A. Gide — I. L. Barrault Kafkos „Teismo“ versija, kurpina sceninio išradingumo, bet šykšti „kafkiškumu“. Ar iš vis įmanoma įscenizuoti Kafkos neapčiuopiamą atmosferą? Kas liks tikrovinėje scenoje iš Kafkos susiliejančių „tikrovinių“ ir „netikrovinių“ matavimų? Į kokius kūnus išpraust jo personažus? Ar režisierius turi Kafką „paaiškinti“ ar palikti jo misles?

Be to, 1973-ųjų metų Varšuvos premjeroje „Amerikos“ spektaklio pradžia sutapo su didžio salės pastatymo (absurdistų pirmtako S. I. Wukiewicz'iaus „Gyubal Wahazar“) pabaiga. Žiūrovai, nežinodami, įėjo į Kafkos pasaulį, apėmusį rūbinę, koridorius, salę ir sceną; jie tapo vyriausio veikėjo Karlo Rossmano pakeleiviais garlaivyje pakelietii ir Amerika. Zavi „aplinkos teatro“ idėja, bet — nepamiršusis gastrolinių spektaklių ribų — jos Florencijoje pakartoti neįmanoma.

Spektaklis prasideda. Beveik nuogoje scenoje — Olgierd Lukaszewicz juodam apdare, svetimame pasaulyje, susilenkęs, įtemptais nervais, įtempęs ausis, belaukiantis nežinomų pavojų, jau pirmaisiais judesiais pristato žiūrovams Rossmaną kaip „išvietinto jaunuolio“ arketipą. Bet kas darosi su žiūrovais? Jie nusiplėšia ausines, pasigirsta klegesys ir kėdžių girgždėjimas, aktorių lenkišką dialogą perrėžia itališkų žodžių barbijimas iš poros šimtu nusiplėštų ausinių. Vėl „aplinkos teatro“ išmonė, žiūrovų dalyvavimas spektaklyje? Ir gudrumas to Grzegorzewski'o. Bet teatrinio keliautojo sprendimas per greitai. Pasirodo, kad minėti — kitai buvo sutrikusi vertimo — per — ausines aparatūra. Grynai technikinė klaidis privėdė prie estetinio šuolio: iš lenkiško „aplinkos teatro“, kuriame „dalyvaujantys“ žiūrovai lieka režisieriaus kontroleje, minėti — kitai buvo peršoka į amerikietiška „aplinkos teatro“, kuriame kontrolės atsiskoma ir pabrėžiama atsitiktinumai, „atvira pabaiga“.

Ausinėms susitaisius, spektaklis tęsiasi. Išryškėja režisieriaus pagrindinis pėšinys. Jo Ameriką ne konkreiti, specifinė, šalis,

Scena iš „Amerikos“. Priekyje Olgerd Lukaszewicz Karlo Rossmano vaidmeny.

ne Jū-Es-Ei, bet pasaulio ir žmogiškosios buities metafora. Logiškas veiksmų pateisinimas, psichologinė motyvacija? Pamirškime tokius dalykus, nes čia turima reikalo su po-tikroviniu, po-psichologiniu teatru. Čia vyravusias roles, ir tame pasaulyje visa tai natūralu (kas gi ta „nedaloma“ asmenybė?) Barzdotas vaikinas su „violentele“ pateikia mums ne nuotaiikos iliustraciją, bet, kaip japonų teatre, veiksmo ritimą. Scenovaizdį dominuoja fantastiškas „tramvajus“ milžinišku dumpliu ir didelio vėžlio skeleto kerginys. Vaidyboje ryški

Grotowski įtaka: nuolatiniai ne-realistiniai tempo kaitaliojimai judesiuose ir balsuose. Kaip režisierius užbaigs spektaklį, kaip jis pristatys Kafkos romaną, užsklendžiantį „Oklahomos Teatrą“ — kaip tikrai „laimingą pabaigą“ (pagal 671 Kafkos kritiką), ar kaip „melagingu ritualu apdengta mizerija (pasak 549 kitų Kafkos kritikų). Scenon įstumiamas „gyvas paveikslas“, kurį galima aiškintis ir vienaip, ir kitaip.

Bendras įspūdis: puikus aktorių ansamblis, savitas režisieriaus sprendimas, scenos sukurtas originalus pasaulis. Antra vertus, per daug ką galima iš anksto atspėti; veikėjai, nežūrint jų „nutikrovinimo“, per daug „realistiški“; Kafka, atrodo, išslysta iš režisieriaus rankų, kaip jis išslydo iš kitų. (Kafka — ungyrus!). Ar ne geriausiai vis dėlto kafkišką pasaulį bus atkūręs lenkų pieštinių filmų kūrėjas Borowczyk?

Kitą dieną — puiki staigmena. Tenka susitikti su keliais Ateneumo aktoriais ir plačiai apkalbėti spektaklį ir su juo susijusias temas. Iš pokalbio išryškėjo, kad Jerzy Grotowski virsta teatro „klasiku — popiežiumi“, prieš kurį jau pradeda maštauti. Varšuviečiai karštai paneigė mano užuominas apie Grotowski įtaką jiems. Jie labai šiltai atsiliepė apie savo režisierius, Grzegorzewski, ir vėl priminė, kad jis į sceną atėjo iš dailės — todėl tokia „paveikslas“ svarba jo įscenizavimuose. Aptardami jo metoda, jie paminėjo, kad jįsai palieka laisvės improvizacijai, tačiau baigiaminis spektaklio piešinys yra jo. Klausiu jų, ar jie iš anksto planavo tą giluminę Florencijos sceną su stulpais, ta netikroviška erdve, sustiprinančią Kafkos pasaulio abtiniams motyvais, stilizacijų įmantrumu. Čia visos eilės dailininkų — Mozoliusko, Daugvilos, Aleksos, Kurausko, Muloko ir kitų darbai.

Albumui straipsnius parašė J. Dainauskas, L. Šimutis ir B. Pūkelevičiūtė. I anglų kalbą išvertė L. Labanauskas. Paminklus nufotografavo Algimantas Kezys, SJ, Knogos menininkas — Vincas Lukas, redaktorius — A. Kezys, SJ, leidėjas — Lietuvių foto archyvas. Knuga bus dvim kalbom, didelio formato.

ŠEIMŲ STATISTIKA

Suvedus 1973 m. statistinius duomenis, paaiškėjo, kad gimimų skaičius JAV-se pasiekęs žemiausią laipsnį: kiekvienam 1.000 gyventojų gimimų yra 14.9; o dar 1947 m. buvo 26.6. Vaikų skaičius šeimose sumažėjo iki 1.9, kas yra žemiau apskaičiuotos normos, kad dar būtų išlaikomas tas pats gyventojų skaičius. Ta žemoji norma būtų 2.1 kūdikio šeimoje.

„Pragaras“, detalė iš Coppo di Marcovaldo mozaikos Florencijos Krikšto koplyčioje.

Dantė ir jo poema. Domenico di Michelino freska Florencijos katedroj.

Tikėjimas ir laisvė

(Atkelta iš 2 pusl.)

kūnijimas. Įsikūnijimas yra visiškai Dievo pridengimas, nes prieš mūsų akis šiuo atveju stovi tik paprastas žmogelis iš Nazareto, visiškai nieku nesiskirias nuo kitų. Jėgu tad Kristus yra Dievo apšreikimo pilnybė bei užbaiga, tai tuo pačiu jis yra ir Dievo pridengimo pilnybė bei aukščiausias laipsnis. Kristuje „revelatio atidengimas“ yra virtęs savo priešingybe, būtent: „velatio pridengimu“. Užtuot nutraukęs uždangą (velum) nuo savo Veido, Dievas į Kristuje tiek sutirštino, jog čia regime tikrai žmogaus veidą.

Ir vis dėlto šis apšreikimo paradoksas kaip tik atitinka tikėjimo ir laisvės santykį. Būdamas vis didėjantis pridengimo vyksmas iš Dievo pusės, apšreikimas virsta kas kartą vis didėjančiu laisvės vyksmu, iš žmogaus pusės. Nes juo didesnė yra Dievo kenozė, juo didesnė darosi žmogaus laisvė šio atžvilgiu. Ne Dievas kaip grėsminga gamtinė galla, ne Dievas kaip baudžias istorijos valdovas, bet Dievas asmeninės tarnos išvaldos yra tobulas mūsų laisvės laidas.

Iš to plaukia dvi galutinės išvados: 1. tikėjimas ir laisvė gliaulę savo santykį išskleidžia Kristaus akivaizdoje; 2. Krikščionybė yra laisviausia ir tuo pačiu žmogiškiausia religija.

Būdamas aukščiausia Dievo kenozė, Kristus tuo pačiu yra ir svarbiausias laidas, kad mūsų laisvė iš Dievo pusės nebus pažeista jokiu atveju ir jokiu būdu. Būdamas Kristaus žygio plėtimasis istorijoje, Krikščionybė saugo šią laisvę tuo, kad visą Dievo garbės bei galybės regimybę perkelia į eschatologiją, kada galutinis žmogaus apsisprendimas jau bus įvykęs. Bažnyčia skelbia, kad Kristus, tiesa, atėis „didele galybe ir didenybe“ (Mt 24, 30), tačiau šiuo atėjimu išganymo istorija kaip tik ir bus užsklesta. Tuo pačiu bus užsklesta ir tikėjimo istorija, nes po to nebebus nei tikėjimo, nei vilties, o tik meilė arba neapykanta, kaip amžina teigiamo ar neigiamo apsisprendimo dabartis. O kol istorija vyksta, tai Kristus ir toliau tebegyvena mažiausiajame mūsų brolyje (plg. Mt 25, 40-45), vadinasi, pratęsia savo kenozę ligi galo, taip kad mes net nežinome, jog, tarnaudami negando išuktam broliui, iš tikro tarnaujame pačiam Kristui. Šitaip saugo jis mūsų laisvę ligi pabaigos, kol mes patys tarsime paskutinį savo žodį ir juo užantspauduosime savo likimą. Ir amžinasis mūsų likimas yra sudėtas į mūsų laisvės rankas. Ryšium su Kristumi pasiekusi pačią savo pilnybę, laisvė todėl ir virsta galutiniu mūsų apsisprendimu.

ISNAŠOS

1. Plato, Apologija 23E
2. II Vatikano Susirinkimo dokumentai, vertė prel. V. Balčiūnas ir A. Tamošiūnas SJ, Boston 1967-69, 3 tomai; cit. II, 290.
3. Plg. Stasys Šalkauskis, Kultūros filosofijos metmens, Kaunas 1926, p. 60-70.
4. Plg. J. de Vries, Critica, Barcelona 1963, p. 165.
5. Soeren Kierkegaard, Die Tagebucher, Duesseldorf 1962-70, 4 tomai; cit. II, 101.
6. Gottlieb Soehngen, Philosophische Einuebung in die Theologie. Erkennen. Wissen. Glauben. Muenchen 1964, p. 80.
7. Soeren Kierkegaard, Tagebucher, I, 236.
8. Max Scheler, Vom Ewigen im Menschen. Werke, Bern 1954, t. III, p. 261.
9. Emil Brunner, Offenbarung und Vernunft. Die Lehre von der christlichen Glaubenserkenntnis, Zuerich 1901, p. 49.
10. Plg. Antanas Macelna, Diejei dabarties klausimai, Chicago 1971, p. 156-65.
11. Karl Jaspers, Der philosophische Glaube angesichts der Offenbarung. Muenchen 1963, p. 225.
12. Martin Buber, Gottesfinsternis. Betrachtungen zur Beziehung zwischen Religion und Philosophie, Zuerich 1955, p. 7.
13. Paul Evdokimov, Gotteserlebnis und Atheismus, Wien 1967, p. 20.
14. Pl. Antanas Macelna, Dievo Avinėlis, Putnam 1966, p. 75-85.

Jerzy Grzegorzewski

viziją, žvelgiančią į mus ir iš Dantės stropų, iš makabriškų freskų gražiosios Florencijos bažnyčiose, ar iš Solženicino „Gulago salyno“ puslapių.

LIETUVISKŲJŲ KAPINIŲ ALBUMAS

Sv. Kazimiero kapinių albumas jau baigiamas ruošti. Fotografijos pagamintos, straipsniai parašyti ir išversti į anglų kalbą.

Kaip anksčiau spaudoje buvo skelbta, šis albumas bus grožinio pobūdžio leidinys, kuriame atspindės mūsų tautinis ir religinis menas, susitelkęs Chicago lietuvių šv. Kazimiero kapinėse. Šiose kapinėse įdėta širdies, daug darbo ir pinigų. Vieni paminklai imponuoja savo galingu tikėjimu (stambiais marmurais), kiti, ypač patys pirmieji, lietuviškais, mylincios širdies užrašais (kurie jau, ima, saulės ir lietaus veikiami, trupėti, išnykti), o patys naujausi paminklai menine dvasia, tautiniais motyvais, stilizacijų įmantrumu. Čia visos eilės dailininkų — Mozoliusko, Daugvilos, Aleksos, Kurausko, Muloko ir kitų darbai.

Albumui straipsnius parašė J. Dainauskas, L. Šimutis ir B. Pūkelevičiūtė. I anglų kalbą išvertė L. Labanauskas. Paminklus nufotografavo Algimantas Kezys, SJ, Knogos menininkas — Vincas Lukas, redaktorius — A. Kezys, SJ, leidėjas — Lietuvių foto archyvas. Knuga bus dvim kalbom, didelio formato.

ŠEIMŲ STATISTIKA

Suvedus 1973 m. statistinius duomenis, paaiškėjo, kad gimimų skaičius JAV-se pasiekęs žemiausią laipsnį: kiekvienam 1.000 gyventojų gimimų yra 14.9; o dar 1947 m. buvo 26.6. Vaikų skaičius šeimose sumažėjo iki 1.9, kas yra žemiau apskaičiuotos normos, kad dar būtų išlaikomas tas pats gyventojų skaičius. Ta žemoji norma būtų 2.1 kūdikio šeimoje.